

**ESKİ TÜRK EDEBİYATI ALANINDA BELAGAT ÇERÇEVESİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR
ÜZERİNE BİR BİBLİYOGRAFYA DENEMESİ**

Dr. Öğr. Üye. Murat KEKLİK*

Sema İNCİ**

ÖZ

Belagat ilmi klasik Türk edebiyatı araştırmaların en önemli inceleme alanlarından. Klasik Türk edebiyatı edebî ürünlerinde ve Osmanlıca'nın ifade üslubunda zevk-i selimi belirleyen bir ölçüt olarak kendini göstermiştir. Eski Türk edebiyatı sahasında yapılan araştırmalarda belagatin kendisi veya bir bölümü, edebi metinlerdeki belagat sanatları, belagat sanatlarının sanatçının üslubundaki yeri, belagat sanatlarının sağladığı ifade zenginlikleri incelenmiştir. Belagati kuramsal açıdan ele alan ilk eserler ise Osmanlı döneminde kaleme alınmıştır. Arap ve Fars belagat kitapları esas alınarak kaleme alınan bu eserler, Tanzimat dönemine kadar klasik anlayışla devam etmiştir. Tanzimat'la beraber Batı'ya yönelme ivme kazanmış, Batı'ya yönelen sanatçılar, Arap ve Fars belagat kitapları yanında Fransızca retorik kitaplarını da örnek alarak eserler kaleme almışlardır. Çalışmada Tanzimat'tan sonra eski Türk edebiyatı alanında -veya bu alanı ilgilendiren- belagat çerçevesinde yapılmış olan çalışmalar tespit edilmeye çalışılmıştır. 2007 yılında Cumhuriyet sonrası belagat çalışmalarıyla ilgili iki literatür çalışması yapılmıştır. Çalışmamıza ise Tanzimat'tan itibaren günümüze kadar belagatle ilgili yapılan çalışmalar konu edilmiş olup daha önce yapılmış literatür taramalarından yararlanılmıştır. Belagat çerçevesinde yapılan çalışmalar kitap, makale ve tez olmak üzere üç grup halinde tasnif edilmiştir. Tanzimat sonrası belagatle ilgili yapılan çalışmaların gelişim çizgisi, odak noktası ve araştırmacıların belagatle yaklaşımı yapılan çalışmalar üzerinden gösterilmeye çalışılmış, belagatle ilgili çalışmalarda gelinen nokta hakkında bir fikir verilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: belagat, bibliyografya, eski Türk edebiyatı, makale, tez

**A BIBLIOGRAPHY EXPERIENCE ON STUDIES IN RHETORIC FRAMEWORK IN THE
FIELD OF OLD TURKISH LITERATURE**

ABSTRACT

The science of rhetoric is one of the most important research areas of classical Turkish literature research. It manifested itself as a criterion that determines pleasure in classical Turkish literature literary works and Ottoman expression style. In the researches conducted in the field of old Turkish literature, the rhetoric itself or part of the rhetoric, the rhetoric arts in the literary texts, the place of the rhetoric in the artist's style, the richness of expression provided by the rhetoric arts. The first works that dealt with the rhetoric from a theoretical perspective were written in the Ottoman period. These works, written on the basis of the Arab and Persian eloquence books, continued with a classical understanding until the Tanzimat period. With Tanzimat, the inclination towards the West has gained momentum, and the artists who have turned to the West have written works by taking the rhetoric books as well as Arabic and Persian rhetoric books. In the study, after the Tanzimat, the studies done in the framework of rhetoric in the field of old Turkish literature or closely related to this field were tried to be determined. In 2007, two literature studies were conducted on post-Republic eloquence studies.

*Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, m.keklik@hotmail.com, Orcid ID: 0000-0002-8579-772X

** Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Öğrencisi, semainci909@gmail.com, Orcid ID: 0000-0002-9201-6506

As for our study, studies related to eloquence from Tanzimat to the present have been discussed, and previous literature reviews have been used. Studies conducted within the framework of rhetoric have been classified into three groups as books, articles and thesis. The development line, focal point of the studies related to eloquence after Tanzimat and the approach of researchers to eloquence were tried to be shown, and it was aimed to give an idea about the point reached in eloquence related studies.

Keywords: rhetoric, bibliography, classical Turkish literature, article, thesis

Giriş

Belagat¹ Arap dili ve edebiyatında doğup gelişen bir ilimdir. Belagat ilminin temelleri İslamiyet öncesi Cahiliye Dönemi'nde edebi tenkit şeklinde atılmıştır. Cahiliye Dönemi'nde Hicaz bölgesinde düzenlenen panayırlarda edebi faaliyetler düzenlenmiş bu faaliyetler sırasında okunan şiirler şair ve hakemler tarafından çeşitli yönleriyle tenkit ve değerlendirmelere tabi tutulmuştur. Önceleri Arapçanın ifade üslûbunda meleke ve zevk-i selimi belirleyen bir ölçüt olarak kendini gösteren belagat İslamiyet'in doğuşuyla birlikte yeni bir döneme girmiştir. Arap dili ve edebiyatının her dalına ve özellikle Kur'an-ı Kerim'in icazına ve anlaşılmasına yönelik yapılan ilmi çalışmalarla belagat kuralları belirgin hâle getirilmiş, belagatin sistemleştirilmesi yolunda önemli adımlar atılmıştır. İslamiyet'in ilk dönemlerinde tefsir, nahiv, edebî tenkit ve kelâm ilimleriyle bir bütün olarak ele alınan belagatin usul, ölçü, kural ve terimleriyle bağımsız bir bilimsel bir disiplin hâline gelişi hicri V-VI. asra kadar uzanır.

Belagat bağımsız bir bilimsel disiplin hâline gelişiyle birlikte Selçuklu ve Osmanlı medreselerinde okutulan temel derslerden biri olmuştur. Bu derslerde *Miftah*, *Telhîs*, *Mutavvel* eserlerinin yanı sıra bu eserlere yazılan talikat, haşiye, tercüme ve şerhler de okutulmuştur. Osmanlı döneminde belagat ilmine dâhil usul, kural ve hünerler klasik Türk edebiyatının estetik kurallarını belirlemede en önemli ölçütlerden olmuştur. Klasik Türk edebiyatı şairleri duygu, düşünce, hayal ve gözlemlerini belagatle dâhil edilen hünerler vasıtasıyla somutlaştırmış, estetik değer kazandırmış ve sanatçı kişiliklerini eserlerine yansıtmışlardır. Buna mukabil klasik Türk edebiyatı üzerine yapılan çalışmaların önemli bir bölümü belagat sahasıyla yakından ilgilidir. Aşağıda belagat ve tarihi seyri ile ilgili özet bilgi verildikten sonra klasik Türk edebiyatı sahasını ilgilendiren Tanzimat Dönemi sonrası belagatle ilgili çalışmaların bibliyografyaları verilmeye çalışılmıştır.

Belagat kelimesi sözlükte, "ulaşmak, bir şeyin son noktasına varmak, bir şeye erişmek, olgunlaşmak" manalarını ifade eden "belega" kökünden gelmektedir. Bir ilim olarak ise "yerinde söylenilmiş doğru ve güzel sözü konu ve gaye edinen" belagat, üç ilim dalına ayrılmaktadır. Bu ilim dalları meani, beyan ve bedii'dir. "Meani, belagatin cümle ile ilgili konularını, beyan bir maksadı değişik yollarla ifade etmenin metot ve kurallarını, bedii ise manaya delaleti açık ve durumun gereğine uygun olan sözü lafiz

¹ Belagatin tarihi gelişimi, Osmanlı ve Cumhuriyet öncesi belagat eserleri hakkında kısa bilgilerin yer aldığı bu bölüm M. A. Yekta SARAÇ, **Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat**, Gökkuşbe Yayınları, İstanbul, 2014; Kâzım Yetiş, "Türk Belâgatı", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C. V, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992, 384-387.; Hulusi Kılıç, "Arap Belâgatı", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.V, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992, 380-383. adlı kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

ve mana yönlerinden güzelleştiren usul ve maharetleri” (Bilgegil 2015: 21; Bolelli 2006: 27, 29; Saraç 2014: 17, 38) konu alan ilim dallarıdır.

Belagatin öğrenilen ve öğretilen, kuralları ve metodu belirlenmiş, konu çerçevesi çizilmiş bir ilim dalı hâline gelmesi İslamiyet’in kabulünden ve birçok ilim dalının gelişmesinden sonradır. Araştırmacılar, belagat ilminin ilk olarak edebî tenkit şeklinde ortaya çıktığını ifade etmektedirler. İslamiyet’ten önce Mekke civarında Ukaz denilen yerde şiir panayırları kurulurdu ve bu panayırlara katılan şairlerin şiirleri, lafız ve anlam yönünden incelenirdi. Sonraki dönemlerde bağımsız bir ilim dalı hâline gelecek olan belagatin konularına dair kavramlar İslamiyet’ten önceki bu devreden gelmektedir. İlk belagatçiler bu gerçekten hareketle belagatin ilk olarak edebiyat eleştirisi şeklinde görülmeye başladığını ifade ederler (Saraç 2014: 17-18). İslamiyet’le beraber Müslümanlığın kutsal kitabı olan Kur’an-ı Kerim’in icazı ve edebî eleştirisi belagat çalışmalarına bir ivme kazandırmıştır. Kur’an-ı Kerim’e yöneltilen eleştirilere cevap aranması ve onu anlama çabası bir ilim olarak belagatin gelişimine ve sistemli bir ilim hâline gelmesine zemin hazırlamıştır. Arap edebiyatında, belagatle ilgili yapılan çalışmalar dört devre ayrılmaktadır. İlk devre, İslamiyet’in kutsal kitabının inmesinden X. asır sonuna kadar devam eder. Bu dönemde yapılan belagat çalışmaları dil ve edebiyat, tefsir, kelim ve edebî tenkitle iç içe geçmiş bir şekildedir. Tefsirler, bu dönemde belagat ile ilgili bilgi veren ilk kaynaklardır (Kılıç, 1992: 381). Bu dönemde kaleme alınan başlıca eserler şunlardır: Câhiz (ö. 255/869) *el-Beyân ve’t-tebyîn* isimli eserinde, lafız mana uyumu, harflerin çıkış yerleri, seci, iktibas, taksim, lügaz, tariz, kinaye ve istiare ile ilgili bilgiler verir. Sibeveyhî (ö.180/796) *el-Kitâb* adlı eserinde, dil konularıyla beraber ilerde meani içinde değerlendirilecek birçok konuyu ele almıştır. Müberred (ö.285/898) ise *el-Kâmil* adlı eserini kendinden önceki dilcilerin görüşleri doğrultusunda kaleme almıştır (Saraç 2014: 19-20). İkinci devre, X. asır sonlarında başlayarak XIV.asır sonlarına kadar devam eder. Arap belagatinde ikinci döneme gelindiğinde belagat artık bağımsız bir ilim olarak şekillenmeye başlamıştır. Bu dönemde kaleme alınan eserlerde belagat konuları ağırlıktadır. Dönemin öne çıkan eserleri, Ebû Tâhir Muhammed b. Haydar el Bağdâdî’nin (ö.517/1123) *Kânûnü’l-belâga’sı*, Abdülkâhir el- Cürçânî’nin (ö.403/1078-79) *Delâ’ilü’l-i’câz* ve *Esrârü’l-belâga’sı* ve Ya’kûb es-Sekkâkî’nin (ö.626/1229) *Miftâhu’l-’ulûm* adıyla kaleme alınmış olan eserleridir. XIV. asır ortalarından XIX. asır sonlarına kadar devam eden üçüncü devrede, belagat ilminde bir duraklama yaşanmıştır. Bu dönemde kaleme alınan eserler, Kazvînî’nin (ö.739/1338), Sekkâkî’nin *Miftâhu’l-’ulûm*’unun üçüncü kısmından istifade ederek kaleme aldığı *Telhîsü’l-Miftâh* için kaleme alınan şerh, haşiye ve talikatlardan ibarettir. XIX. asır sonlarından günümüze kadar devam eden dördüncü devrede ise, İslam dünyasının Batı’yla etkileşime geçmesi sonucunda belagat sahasında birtakım yenilik arayışları başlamıştır. Bu dönemde, eski belagat anlayışını devam ettirenlerle beraber belagat modern bir hava katmak isteyen belagatçiler de yetişmiştir. Eski anlayışla eser veren belagatçiler; Hüseyin b. Ahmed el- Mersâfî (ö.1307/1889), (*el- Vesiletü’l-edebiyye ile’l-’ulûmi’l-’Arabiyye*); Ahmed el-Hâşimî (ö.1362/1943), (*Cevâhirü’l-belâga fi’l me’ânî ve’l-beyân ve’l-bedî’*) ve Ahmed Mustafa el-Merâgî (ö.1952), (*Ulûmü’l-belâga*)’dir. Eski belagat anlayışına birtakım yenilikler getirmek isteyenler, daha çok Batı edebiyatındaki gelişmeleri yakından takip eden ve bu gelişmelerden etkilenen kişilerdir. Bu belagatçiler edebî tenkit ve belagatin bir arada

olmasının yanı sıra estetik çalışmalardan da istifade edilmesi gerektiğini savunurlar. Bu anlayışın öne çıkan temsilcileri, Tâhâ Hüseyin, Abbas Mahmûd el-Akkâd ve İbrahim el-Mâzinî'dir. Bu isimler doğrudan belagatle ilgili eserler kaleme almamakla birlikte yazı ve düşüncelerinde belagatle ilgili konulara değinmişlerdir. Emîn el-Hûlî (*Fennü'l-kavl, el-Belâga ve 'ilmü'n-nefs*), Ahmed Hasan ez-Zeyyât (*Difâ' 'ani'l-belâga*), Ali el-Cârim-Mustafa Emîn (*el-Belâgatü'l-vâzıha*) (Kılıç 1992: 382-383) gibi belagatçiler ise modern tarzda eserler kaleme almışlardır.

Fars edebiyatında belagat ilmi üzerine yapılan çalışmalar Arap edebiyatındaki temeller üzerine oturtulmuştur. Arapçadan birçok kelimenin Farsçaya geçmiş olması Arap belagat kaidelerinin Farsçaya tatbikini kolaylaştırmıştır. Özellikle Gaznelilerin ilk dönemlerinde Fars şairleri bedii ilmine özel bir ilgi duymuş şiirlerinde bedii sanatlarını büyük ölçüde kullanmışlardır. Farsçada, belagat ilmi ile ilgili olarak ilk eser Muhammed b. Ömer er-Râdûyânî hicrî 481-507 (1088-1114) tarihleri arasında kaleme aldığı *Tercümânü'l-belâga* adlı eserdir. Fars edebiyatında bu sahada verilen ikinci eser ise, Reşidüddin Vatvât'ın (ö.573/1177) *Tercümânü'l-belâga*'nın etkisiyle kaleme almış olduğu *Hadâ'ikus'-sihr fi dekâ'iki's-şîr* adlı eseridir. Bu eser Farsça yazılmış olmasına karşın birçok Arap belagatçisi üzerinde etkili olmuştur. *Hadâ'ikus'-sihr fi dekâ'iki's-şîr* Fars edebiyatında kendisinden sonra belagat üzerine kaleme alınan birçok esere de kaynaklık etmiştir. Fars edebiyatında XIV ve XV. yüzyıllarda özellikle muamma sanatı üzerine eser ve risaleler de kaleme alınmıştır (Saraç 2014: 26; Yazıcı 1992: 383).

Türk edebiyatında, belagat sahasında yapılan çalışmalara bakıldığında ne İslamiyet öncesi Türk edebiyatında ne de Büyük Selçuklular ve Anadolu Selçukluları döneminde belagatle ilgili eserlere rastlanmaz. Türklerin İslamiyeti kabul etmesiyle bilim dili Arapça olmuş, medrese ve Enderun'da Arapça eğitimi alan şairler Arapça belagat eserlerini de asıllarından okumuşlardır. Belagat sahasında yazıldığı bilinen ilk Türkçe eser Akkoyunlular döneminde yaşayan Şeyh Ahmed el-Berdahî el-Âmidî (d. 850/1446-7) tarafından kaleme alınan *Kitâbü Câmiî envâi'l-edebi'l-Fârisî* (907/1502) adlı eserdir (Yetiş, 1992: 384). Farsça Türkçe sözlük mahiyetinde olan eserde bazı edebiyat terimleri açıklanmıştır. Berdahî'den sonra, bu alanla ilgili kaleme alınan diğer eserler ise; Muslihiddin Mustafa Sürûrî'nin (1491-1562) 1549'da tamamladığı *Bahrü'l maârif*, Muîdî'nin *Miftâhu't-teşbih* (XVI. yy.) ve Müstakimzâde Süleyman Sadeddin'in (ö.1788) *Istılâhât-ı şîriyye* (1187/1773) adlı eserleridir. Vatvat'ın, *Hadâ'iku's-sihr fi dekâ'iki's-şîr* adıyla kaleme almış olduğu çalışması bu eserlerin takip ettikleri ortak örnek olduğu düşünülmektedir. Bu eserler doğrudan belagat eserleri olmayıp daha çok şiirle ilgili belagat terimlerini ihtiva ederler (Saraç 2014: 27). Bu çerçevenin dışına çıkılarak Türkçede belagat ilmi üzerine kaleme alınan ve ilk basılı eserler arasında yer alan eser İsmail-i Ankaravî (ö. 1631) tarafından kaleme alınan *Miftâhü'l-belâga ve mizânü'l-fesâha* adlı eserdir. Ankaravî bu eserini Kazvînî'nin *Telhîs* adıyla meşhur olan *Telhîsü'l-Miftâh*'ı ile daha çok 'Hâce-i Cihân' olarak bilinen Mahmûd-ı Gâvân'ın (ö. 1481) *Menâzirü'l-inşâ*'sından yararlanarak meydana getirmiştir. Eserde 'belagat', 'fesahat', 'meani', 'beyan', 'bedii ve 'inşa' ilimleriyle ilgili istilahlara ve tanımları yer almaktadır (Ülken 2016: 477). Ankaravî eserinin mukaddimesinde Kur'an-ı Kerim ve hadislerin doğru anlaşılmasının belagati öğrenmekten geçtiğinden Mevlana'nın Mesnevi'sinin de belagat öğrenerek anlaşılacağından bahseder. İlk basılı belagat eserleri arasında yer alan diğer bir eser de Mehmet Tahir Selâm'ın (ö. 1844)

Arapçadan çevirdiği *Mizânü'l-edeb* tercümesidir. Eser XIX. yüzyılda yazılan ilk Türkçe belagat kitabı olarak kabul edilir (Yetiş 1992: 384; Saraç 2014: 27; Nas 2019: 162). XIX. yüzyılda klasik belagat anlayışıyla kaleme alınan diğer eserlere “Bibliyografya” bölümünde yer verilmiştir.

XIX. yüzyılda hız kazanan Batılılaşma süreci ile birlikte 1839’da Tanzimat ilan edilmiş her alanda yenilik arayışlarına girilmiştir. Bu yenilik arayışlarının başladığı alanlardan biri de hiç şüphesiz Türk edebiyatıdır. Eğitim kurumlarında Fransızca ve İngilizce öğretilmeye başlanmış yenileşme çabaları zamanla Arapça eğitim öğretimi gözden düşürmüştür (Duymaz 2010: 58). Tanzimat’la beraber birçok alanda ve Batı edebiyatına yönelen sanatçılar, ilk çıkış noktası eski Yunan medeniyeti olan retorik ile de ilgilenmişlerdir. Eski Yunanda, mahkeme veya topluluk önünde konuşan ve halkı ikna etmeye çalışan usta konuşmacıya rhetor (hatip) denirdi. Retoriği ilk olarak Atinalı sofistler ele almıştır. Bilen, bilgili kişi anlamına gelen *sofist* sözcüğü, belirli bir süreden sonra söz söyleme sanatı (rhetoric, hitabet) üzerine ders veren anlamını kazanmıştır. Bu anlamıyla Platon (M.Ö. 428/427-348/347) tarafından tartışılan retorik, Aristo (M.Ö. 384/322) tarafından sistemli bir ilim haline getirilmiştir. *Rhetoric* adlı çalışmasıyla, dilin etkin ve ikna edici bir şekilde kullanılmasını sistemleştiren Aristo, retoriğin akıl yürütme (diyalektik) ile bağlantılı olduğunu ifade eder. Aristo, eserinde hukuki, politik ve törensel olmak üzere üç türlü retoriğe değinir ve bu üç çeşit retoriğin her birinde dikkat edilmesi gereken kurallar olduğunu belirtir. Topluluğu etkileme yönleri, ne söylenileceği kadar nasıl söylenmesine dair kurallar, şiir ve düzyazı ayrımı Aristo’nun üzerinde durduğu konulardır. Aristo, ayrıca dilin doğru kullanımı için dikkat edilmesi gerekenlere de işaret ederek konuşmanın, dinleyicilerin coşkularına, konuşmacıların karakterine ve konunun doğasına uygun olması gerektiğini de ifade eder. Aristo’nun retoriğini geliştiren Roma retoriği ise, mantıklı ve ikna edici konuşmanın yanına güzel olma hususunu da eklemiştir. Hıristiyanlıkla beraber gerileyen klasik retorik Rönesans’la beraber tekrar canlanmıştır. Günümüzde ise yerini kaynaklık ettiği dil bilimi dallarına ve stilistik (üslup bilimi) alanına bırakmıştır (Saraç 2014: 28-29). Retorik, dilbilim ve üslupbilim alanları dışında politika, iletişim radyo-televizyon ve reklamcılık alanlarında da varlığını ve önemini sürdürmektedir. Bu alanlarda dilin etkileyici ve ikna edici yönleri öne çıkmaktadır.

Belagat, kimi zaman Batılı bir kavram olan retorik ile karşılanmaya çalışılmıştır. Oysaki iki ayrı medeniyetin sanata bakışlarıyla doğrudan ilişkili olan bu iki kavramın doğuşları, amaçları ve gelişimleri birbirinden farklıdır. Retorik, eski Yunanda dinleyiciler ve mahkeme önünde konuşan hatiplerin eğitime hizmet etme maksadıyla ortaya çıkmıştır. Bir ilim olarak belagatin doğuşuna ve gelişimine zemin hazırlayan ise yazılı bir metin olan Kur’an-ı Kerim’dir (Saraç 2014: 28-29). Belagat, neyin, nerede, nasıl ve hangi ölçüde söylenmesi gerektiği üzerinde duran bir ilimdir. Retorik ise etkileyici ve ikna edici bir şekilde söz söyleme sanatıdır. Tarifleri her ne kadar birbirine yakın olsa da belagat ve retoriğin muhtevalarından dolayı konuya yaklaşımları farklıdır. Aristoteles’ten belirlendiği şekilde retorik, l’invention, disposition, élocution, action bölümlerinden meydana gelmektedir. Yani, konuşulacak veya yazılacak konuyu bulma-yaratma, bulunan konuyu sıraya dizme-tanzim, bunların yazılması, ifade edilmesi, üslup, ses tonu ve mimikten oluşturmaktadır. Fakat Batı retoriği bunlarla da sınırlı kalmayarak, güzel yazmayı psikolojik ve logik (mantık) unsurlarla birleştirmiştir. (Yetiş

2006: IX). Belagat ise, fesahat, meani, beyan ve bedii bölümlerinden oluşmaktadır. Bunlar da, kelimelerin akıcı ve açık olması, sözün yerinde kullanılıp şartlara göre ifade edilmesi, bir düşünceyi farklı yollarla ifade etme ve sözü güzelleştirmedi.

Tanzimat'tan sonra Batı'ya yönelen sanatçılar, Doğu belagati yanında Batı retorikini de örnek alarak eserler kaleme almışlardır. Açılan yeni okullarda Arapça kitaplar yerine Türkçe kitapların okutulmaya başlanmasıyla birlikte eski belagat anlayışı da değişmeye başlar. Edebiyatın pek çok alanında olduğu gibi belagat ilminde de Batılılar takip edilir. *Mebâni'l-inşâ* adlı eseriyle Süleyman Paşa bu yolda ilk adımı atar. Ardından *İlm-i belâgat-la rhétorique* adı altında topladığı ders notlarında Münif Paşa Doğu belagatine dair sınırlı bilgiler verse de büyük ölçüde Batı retorikini anlatır (Kılıç 2017: 196-198). Süleyman Paşa'nın, Arap belagatçilerinden Ziyâeddin İbnü'l Esîr'in (ö. 637/1229) *Meselû's-sâ'ir* ve Kazvî'nin, *İzâhü'l-meânî*, Fars belagatçilerinden Şeyh Muhammed Geylânî'nin *Menâzirü'l inşâ'* adlı eserlerinin yanı sıra Fransız yazar Emile Lefranc'ın *Traité Théorique et Pratique de Littérature* (Paris, 1839) adlı eserinden de faydalanarak, kaleme aldığı *Mebâni'l-İnşâ'sı* (I-II, İstanbul 1288-1289) Batılılara ait retorik kaynaklarından yararlanması yönüyle bir ilktir (Yetiş 1992: 385; 2006: 172). Süleyman Paşa'dan sonra bu sahada kaleme alınan eserler artık iki farklı yönde ilerlemiştir. Bir taraftan eski belagat anlayışını devam ettirenler diğer taraftan ise Doğu belagati ve Batı retorikini terkip etme anlayışıyla eser verenler.

Tanzimat sonrasında klasik anlamdaki belagat üzerine yazılan eserlerde Arapça, Farsça örnekler giderek azalmış Türkçe örnekler ise ağırlık kazanmaya başlamıştır. Tanzimat sonrası klasik belagat anlayışı çerçevesinde yazılan eserlerden biri Ahmed Hamdî'nin *Belâgat-ı Lisân-ı Osmânî* (İstanbul, 1293) adlı eseridir. Ahmed Hamdî belagatin disiplinlerini yani fesahat, meani, beyan ve bediyyi yer yer Türkçe örneklerle bu eserinde ele almıştır. Eski belagat geleneğini devam ettiren Cevdet Paşa ise, Mekteb-i Hukuk'ta verdiği dersleri *Belâgat-ı Osmâniyye* (İstanbul, 1298/1299) adıyla parçalar hâlinde yayımlar. Bu eser dönemin aydınları arasında büyük bir tartışma yaratır. Bu tartışmalar, Recâizâde'nin, Mekteb-i Mülkiyye'de okuttuğu derslerden, bir araya getirdiği *Talîm-i Edebiyyât* (İstanbul, 1299) ile devam eder. Recâizâde, üslup konusuna ağırlık verdiği bu eseriyle, Emile Lefranc'ın *Traité Théorique et Pratique de Littérature*'ünün *Style et Composition* cildinde "style" başlığıyla yer alan bölümün büyük bir kısmını Türk edebiyatına tatbik eder (Yetiş 1992: 385). Recâizâde, bu eseriyle eski belagat anlayışını ve yeni belagat anlayışını savunanlar arasında uzun bir süre devam eden tartışmalara neden olmuştur.

Recâizâde'nin Fransız yazar Lefranc'ın *Traité Théorique et Pratique de Littérature* eserinden faydalanarak kaleme aldığı *Talîm-i Edebiyat* adlı eserinde daha kitabın adından başlayarak Fransız yazara bağlı kalır. Recâizâde, belagatin meani, beyan ve bedii disiplinlerinin dışına çıkarak eserini dört bölüm hâlinde ele alır. Recâizâde, eserin birinci bölümü olan "kuva-yı zihniyenin edebiyatta fiili" adlı birinci bölümünde Türk edebiyatında ilk defa bir edebiyat nazariyesi kitabına psikolojik bir değerlendirme bırakır ve edebî eserlere bu yönden yaklaşarak birtakım psikolojik melekeleri ele alır. Recâizâde eserin ikinci bölümünün büyük bir kısmını Fransız yazardan alarak "style"i üslup şeklinde tercüme eder. Recâizâde, üslubun ilk vasfı olarak ele aldığı klasik bir konu olan fesahati dahi Lefranc'dan gelen birtakım unsurlarla zenginleştirir. *Talîm-i Edebiyat*'ın üçüncü bölümü olan "Tezyînât-ı üslûb" bölümü de

yapı, kadro ve ele alınış bakımından Fransız yazardan esinlenerek oluşturulmuştur. Daha önce belâgat kitaplarında yer almayan teşhis ve intak, istifham, terdit, tedric, tekrar gibi bazı sanatlar, Fransız yazarın *Style et Composition* cildinden edebiyat nazariyesine aktarılmıştır (Yetiş 2006: 320-321). Rezaizâde, daha çok klasik belagat dâhilindeki kuralları içeren “sanâyi-i lâfziyye” bölümünde dahi Fransız yazardan istifade etmiştir. Rezaizâde, eserinin bu kısmında, klasik belagat kitaplarının bedî bölümünde yer alan ve manayla ilgili sanatlardan olan iham ve çeşitleri, ses tekrarına ve benzeşmesine dayalı sanatlardan iştikak, kalb, seci ve tarsiye konu edinmiştir. Rezaizâde bu sanatların dışında îcad, ictibas, vasf-ı tahsînî ve terviç-i elfâz sanatlarını da ele almıştır. Vasf-ı tahsînî ve terviç-i elfâz (Yetiş 2010: 515) adlı sanatlar ilk defa bu eserde ele alınmıştır.

Lefranc'ın *Traité Théorique et Pratique de Littérature*'si dışında Pellisier'in *Principes de Rhétorique Française* adlı eseri de Batı retorliğini takip eden müelliflere kaynaklık eden bir diğer retorik kitabıdır. Rezaizâde'nin en yakın takipçisi olan Süleyman Fehmî (1872-1935), tarafından kaleme alınan ve Mekteb-i Hukuk'un ders kitabı olan *Tedrisât-ı edebiyeye* (İstanbul, 1302)'de de üslup bahsine ağırlık verilmiştir. Süleyman Fehmî bu çalışmasında Lefranc'ın eseri yanında Pellisier'in eserinden de faydalanmıştır. Süleyman Fehmî eserinde dil bilgisi konularının ıslah edilerek gençlerin konuları anlama seviyelerinin yükseltilmesini savunur. Lefranc ve Pellisier'in eserleri II. Meşrutiyet'in ilanına kadar kaleme alınan edebiyat nazariyatı ile ilgili eserlere yön vermiştir. Menemenlizâde Mehmed Tahir'in (ö. 1903) *Osmanlı Edebiyatı* (İstanbul, 1310) ve Mehmed Celal'in (ö. 1912) *Osmanlı Edebiyatı Numûneleri* (İstanbul, 1312) adlı çalışmaları Doğu belagati ve Batı retorığı terkip edilerek kaleme alınan eserlerdendir. Abdurrahman Süreyyâ'nın (ö. 1904) *Mizânü'l-belâga'sı* (İstanbul, 1303), Diyarbakirli Said Paşa'nın (1832-1891) *Mizânü'l-edebî* (İstanbul, 1305), Hacı İbrahim Efendi'nin (1826-1888) Mekteb-i Mülkiye'de okuttuğu derslerden bir araya getirdiği *Edebiyyât-ı Osmâniyye'si* (İstanbul, 1305), Muallim Nâci'nin (1849-1893) *İstılâhât-ı edebiyeye'si* (İstanbul, 1307), Rusçuklu M. Hayri'nin *Belâgat'ı* (1308), İbnü'l-Kâmil Mehmed Abdurrahman'ın *Tertib-i Cedîd Belâgat-ı Osmâniyye'si* (İstanbul 1309), İbradali Mehmed Şükrü'nün *İlm-i belâgat'ı* (İstanbul 1318), Mehmed Rifat'ın *Mecâmiu'l-edebî* (İstanbul 1308) eski belâgat anlayışını devam ettiren eserler olmakla birlikte kısmi de olsa yeni belagat anlayışına açık olan Türk edebiyatı nazariyesi kitaplarıdır (Yetiş 1992: 386; Duymaz 2010: 63). Bu eserler her ne kadar eski anlayışı devam ettirseler de çağın getirdiği yenilikler ve değişen şartlar karşısında, eski belâgat anlayışına tamamıyla bağlı kalmamışlardır. Bir taraftan eski anlayışı korumaya çalışırken diğer taraftan ise yeni bir üslup arayışına girmişlerdir. İsmail Hakkı tarafından kaleme alınan *Esrâr-ı belâgat* (İstanbul, 1318) (Saraç 2014: 27; Yetiş 1992: 386) Süleyman Paşa'yla ortaya çıkan Doğu belagati ve Batı retorığını terkip etme anlayışının diğer bir örneğidir.

Rezaizâde'nin belagat sahasına getirdiği yeniliği bir üst seviyeye taşıyan Süleyman Fehmî, *Edebiyat* (İstanbul 1325) adlı eseriyle belâgat sahasında, yeni bir devrin başlamasına öncülük eder. Belagatin artık duygu ve düşünceleri, yerinde ve gerektiği kadar ifade etmenin ve edebî sanatları belirli kurallar dâhilinde kullanan bir ilim dalı olmanın ötesine geçmesi gerektiğini belirterek sanatın ve edebiyatın psikolojisi ve felsefesini yapar. Mithat Cemal (1885-1956), Süleyman Fehmî'nin *Edebiyat* adlı

çalışmasında gördüğü bazı eksik konuları *Edebiyat Dersleri* (İstanbul, 1326) adlı kitabında ele alır. Reşid, *Nazariyyât-ı edebiyeye* (I-II, İstanbul, 1328) adıyla kaleme aldığı çalışmasında, şark kaynaklarında yer alan belâgat kavramlarının dönemine göre yeni açıklamalarını yapar. Şahabeddin Süleyman (1885-1921), *Sanat-ı tahrîr ve Edebiyat* (İstanbul, 1329) adlı eseriyle eski belagatten bütünüyle ayrılarak eski kavramlara yer vermez, sanat eserini çevreleyen özelliklerin psikolojik ve felsefî açıklamalarını yapar. Köprülüzâde Mehmet Fuat (1890-1966) ve Şahabeddin Süleyman'ın birlikte kaleme aldıkları *Ma'lûmât-ı edebiyeye* (İstanbul, 1330) adlı eser ise yeni anlayışın zenginleşen bir devamı niteliğindedir. Bu son eserlerle artık tamamıyla Batı'ya yönelen edebiyatçılar Lefranc ve Pellisier'in eserleri yerine Taine (*Philosophie de l'Art*), Veron (*Esthétique*) ve Lanson (*Conseils sur l'Art d'Ecrire*)'un eserlerinden beslenmişlerdir (Yetiş 1992: 386).

Tanzimat'tan sonra yazılan veya yayımlanan edebiyat nazariyesi ve belagatle ilgili eserlerin tamamı yenileşmeyle birlikte açılan rüşdiye, idadi gibi eğitim kurumlarında okutulan ders kitaplarıdır. Bununla birlikte Dârülfünun Edebiyat Fakültesi hocalarından Ali Ekrem (1867-1937) *Lisân-ı Edebiyyât* (İstanbul 1330), *Dârülfünûn'da Edebiyat Dersleri*, *Nazariyyât-ı Edebiyye Dersleri*, *Nazariyyât-ı Edebiyye Dersleri Nesir Kısmı*, *Nazariyyât-ı Edebiyye Dersleri Mesâlik-i Edebiyye*; Ferit Kam (1864-1944) *Âsâr-ı Edebiyye Tedkîkâtı Dersleri*; Mehmet Akif (1873-1936) ise *Kavâid-i Edebiyye* adı altında ders kitapları hazırlamışlardır (Yetiş 1992: 286).

Cumhuriyet'e geçiş ve Cumhuriyet yıllarında edebiyat nazariyesi ve belagat üzerine gerek eğitim kurumlarında okutulmaya yönelik gerekse müstakil mahiyette eserler yazılmaya devam etmiştir. Tahirülmevlevî'nin *Edebiyat Lüğatı* (İstanbul, 1936) Türk edebiyatında alfabetik olarak düzenlenmiş ilk edebiyat terimleri sözlüğüdür. Süleyman Şevket'in *Güzel Yazılar* (1336-1339), Ali Canip'in *Edebiyat* (İstanbul, 1926), Çankırlı Ahmet Talat'ın *Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i* (İstanbul, 1928), Said Nursî'nin, eski belagatin son bir denemesi şeklinde olan *Muhâkemât* 1327), Mithat Cemal'in *Hitabet Dersleri*, İsmail Habip Sevük'ün *Edebiyat Bilgileri* (İstanbul, 1942), Nihat Sami Banarlı'nın *Edebî Bilgileri*'i (İstanbul, 1942) edebiyat nazariyesi ve belagat alanındaki belli başlı eserlerdir (Yetiş 1992: 387). Son dönemde M. Kaya Bilgegil'in *Edebiyat Bilgi ve Teorileri: Belâgat* (Ankara, 1980), M. A. Yekta Saraç'ın *Klâsik Edebiyat Bilgisi: Belâgat* (İstanbul, 2012) adlı eserleri klasik belagatin tarihi gelişimi, kapsam ve içeriğini yeni harf ve örneklerle günümüz okuyucusuna kazandırıldığı eserlerdir. Cem Dilçin'in *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi* (Ankara, 1983) adlı eseri ölçü, kafiye, tür, edebi sanat gibi şiir sanatına dair bilgileri ihtiva eder (Yetiş 1992: 387).

Belagatle ilgili çalışmalar üzerine daha önce bibliyografya çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalardan* ilki Kâzım Yetiş'in *Belâgat, Rhétorique ve Edebiyat Nazariyesi Sahasında Türkçe Neşredilmiş Kitapların Açıklamalı Bibliyografyası* adlı çalışmadır. Edebiyat nazariyesi, belagat, retorik alanında birbirinden değerli çok sayıda çalışmaya imza atan Yetiş bu makalesinde Arap belagatinden Batı retoriğine geçişte

* Daha geniş bilgi için Kazım Yetiş, "Belâgat, Rhétorique ve Edebiyat Nazariyesi Sahasında Türkçe Neşredilmiş Kitapların Açıklamalı Bibliyografyası I", **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belâten**, **Türk Tarih Kurumu Basımevi**, 1987, s. 367-406.; Mücahit Kaçar, Cumhuriyet Dönemi (1923-2007) Türk Edebiyatında "Belâgat" Çalışmaları, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, C. 5, S. 10, 315-330, 2007.; Reyhan Çorak, Divan Edebiyatı'nda Estetik Konusunda Yapılan Çalışmalar, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, C. 5, S. 9, 2007, s. 447-465.

Tanzimat sonrasında Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar yayınlanan belagat ilmiyle ilgili eserleri bibliyografyalarıyla birlikte değerlendirmeye tabi tutar. Daha çok Yeni Türk Edebiyatı alanında çalışmalarını yoğunlaştıran Yetiş'in edebiyat nazariyesi ve belagat ilmi ile ilgili çalışmaları başlı başına bir bibliyografya çalışması oluşturacak ölçüdedir.** Yetiş'in belagat alanındaki bir kısım araştırma ve incelemelerini *Belâgattan Retoriğe* ile *Dönemler ve Problemler Aynasında Türk Edebiyatı* adlı kitap çalışmalarıyla toplu olarak yayınlamıştır. 2007 yılında Mücahit Kaçar tarafından *Cumhuriyet Dönemi (1923-2007) Türk Edebiyatında "Belâgat" Çalışmaları* bir bibliyografya çalışması yapılmıştır. Cumhuriyet'ten 2007 yılına kadarki "belâgat" üzerine yazılmış kitap, makale, tez, sempozyum ve kongrelerde sunulmuş bildirilerin tespitinin yapıldığı çalışmada bibliyografyası verilen eserlere dair genel değerlendirmelerde bulunulmuştur. Yine aynı yıl Reyhan Çorak tarafından *Divan Edebiyatı'nda Estetik Konusunda Yapılan Çalışmalar* başlıklı çalışmada "Belagat" alt başlığı altında Tanzimat sonrasında belagat üzerine yapılan çalışmalara dair kitap, makale, tezlere yer verilmiştir. Cumhuriyet öncesi dönem ve Cumhuriyet'ten 2007 yılına kadarki belagat çalışmaları üzerine yapılan değerlendirmeler için bu üç çalışmaya bakılabilir. Eski Türk Edebiyatı sahasında ve bu sahayla yakından ilgili olan belagat çalışmalarının Tanzimat sonrasında takip ettiği seyri göstermek ve bu alanda yazılan eserleri topluca ortaya koymak açısından Yetiş, Kaçar ve Çorak'ın çalışmalarındaki eserlerin bibliyografyaları da çalışmamıza dâhil edilmiştir. Kaçar ve Çorak'ın yaptığı çalışmalardan sonra aradan geçen on üç yıl süre zarfında, belagat çerçevesinde yapılan çalışmaların sayısında büyük artış yaşanmıştır. Çalışma hazırlanırken gözden kaçırılan çalışmalar mutlaka olmuştur ve bundan ötürü bu çalışma eksiksiz bir çalışma değildir. Çalışmada, Tanzimat'tan sonra belagat ve ilgili konular çerçevesinde Eski Türk Edebiyatı alanında yapılan çalışmaların bibliyografik künyeleri verilmiştir. Eski Türk Edebiyatı dışında Din, Dilbilim, Doğu Dilleri gibi alanlarda belagat ve retorik konulu çalışmalar çalışmanın bütünlüğü açısından incelenmemiştir. Birden fazla basımı yapılan eserlerin ilk baskılarının künyeleri verilmeye çalışılmış farklı basım veya aynı eser üzerindeki diğer incelemeler bibliyografyaya dâhil edilmemiştir. Belagat çalışmalarıyla edebiyat nazariyatı ve diğer edebî inceleme ve araştırmaları kesin çizgilerle ayırt etmek mümkün olmadığından klasik belagatin konuları içine dâhil edilen eser ve incelemelerin künyesi verilmiş olup dil ve üslup, poetika, monografi vb. çalışmalar bibliyografya dışında tutulmuştur.

Esasen klasik Türk edebiyatı metinlerine yönelik yapılan şerh çalışmaları ağırlıklı olarak bir yönüyle belagati merkeze alır ve belagatten hareketle metnin dilini, anlatımını, biçim ve içerik özelliklerini inceler. Belagete dâhil olan disiplinlerle bağlantısı olmayan klasik metin şerhleri düşünülmemeyeceğine göre belagat dâhilindeki nazariyeler perspektifinden edebi metinleri incelemeye yönelik çalışmalar ile metin şerhi çalışmalarının farklı yöntem ve bakış açılarıyla metinleri konu aldıkları söylenebilir. Şerh ve belagat farklı disiplinler olduğundan ve belagat ilmi şerhe zemin teşkil

** Kazım Yetiş'in edebiyat nazariyesi ve belagatle ilgili çalışmaları hakkında daha geniş bilgi için; Çilem Tercüman, *Kâzım Yetiş, Belâgattan Retoriğe, Kitabevi, İstanbul 2006, 546 S.*; Aynı Yazar, *Dönemler ve Problemler Aynasında Türk Edebiyatı, Kitabevi, İstanbul 2007, 543 s.*, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C. 36, S. 36, 2007, s. 273-280.

ettiğinden çalışmamıza sadece belagat ilmini ve belagat perspektifinden edebi metinleri inceleyen çalışmaların bibliyografyası konu edilmiştir. Klasik Türk edebiyatı araştırmalarının büyük bölümü gerek Türk edebiyat tarihinin diğer dönemleri gerek Türk dili araştırmaları ve gerekse metin şerhi, metin tahlili gibi inceleme yöntemleriyle iç içe bulunduğundan yaptığımız bibliyografya denemesinde nispeten araştırmamızın konusunu temsil etmeyen ve tespit edilemeyen çalışmalardan ötürü mazur görüleceğimizi umuyoruz.

Tanzimat'tan Sonra Eski Türk Edebiyatı Alanında Belagat Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar*

1. Kitaplar

Abdunnafi İsmet Efendi (Mütercim) (1289), *Taftazânî Nef'ü'l-muavvel fi Tercemeti't-Telhîs ve'l-Mutavvel*, II, İstanbul: Matbaa-i Âmire.

Abdurrahman Fehmi (1302/1885), *Tedrisât-ı Edebiye*, Birinci Kısım, İstanbul: Karabet ve Kasbar Matbaası, 176 s.

Abdurrahman Süreyyâ (1303), *Mizânü'l-Belâga*, İstanbul: Ceride-i Askeriye Matbaası, 405 s.

Abdurrahman Süreyyâ (1305), *Sefîne-i Belâgat*, İstanbul: Matbaa-i Ebuzziya, 208 s.

Ahmed Reşid (Rey) (1328), *Nazariyyât-ı Edebiyye*, C. 1-2, İstanbul: Ahmed İhsan ve Şürekâsı Matbaacılık Osmanlı Şirketi, 291, 179 s.

Ahmet Cevdet Paşa (1298/1881;1299/1882; 1303/190; 1310/1892; 1323/1905; 1329/1910), *Belâgat-ı Osmâniye*, İstanbul: Mahmut Bey Matbaası; 1987, 2000, Ankara: Akçağ Yayınları, XXI+215 s.

Ahmet Hamdi (Şirvânî), (1289/1872), *Teshîlü'l-Arûz ve'l-Kavâfi ve'l- Bedâyî*, İstanbul: Terakkî Matbaası, 172 s.

Ahmet Hamdi (1293/1876), *Belâgat-ı Lisân-ı Osmânî*, İstanbul: Matbaa-i Âmire, 128 s.

AKALIN, Sami (1984), *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Varlık Yayınları.

AKDEMİR, Hikmet (1999), *Belâgat Terimleri Ansiklopedisi*, İzmir: Nil Yayınları.

AKTAŞ, Hasan (2002), *Modern Türk Şiirinde Edebî Sanatlar*, İstanbul: Söylem Yayınları.

* Kitap, tez, makale başlıkları altında tespit edilen eserler özellikle belagatle ilgili çalışmaların kaynakçalarından yola çıkılarak hazırlanmıştır. Çalışmada Kazım Yetiş'in *Belâgat, Rhetorique ve Edebiyat Nazariyesi Sahasında Türkçe Neşredilmiş Kitapların Açıklamalı Bibliyografyası I*; Mücahit Kaçar'ın *Cumhuriyet Dönemi (1923-2007) Türk Edebiyatında "Belâgat" Çalışmaları*, Reyhan Çorak'ın *Divan Edebiyatı'nda Estetik Konusunda Yapılan Çalışmalar*, Duymaz'ın *Türk Edebiyatı Tarihinde Edebiyat Nazariyesi/Kuramı Oluşturma Çalışmaları*, adlı çalışmalarının yanında YÖK Tez Merkezi, kütüphane katalogları ve çeşitli makale veri tabanları taranmıştır.

AKTAŞ, Hasan (2004), *Klasik Türk Şiirinde Edebî Sanatlar*, Edirne: Yort Savul Yayınları.

Ali Canib (Yöntem) (1340), *Edebiyat*, İstanbul: Matbaa-i Amire, 499 s.

Ali Canib (Yöntem) (1927), *Epopée ve Edebî Nevîlerle Mesleklere Dâir Malûmât*, İstanbul: Devlet Matbaası, 73 s.

Ali Cemâleddin (1291/1874), *Arûz-ı Türkî*, (İlm-i Kavâfî, Sanâyi-i Şi'riyye ve İlm-i Bedî), İstanbul: Mekteb-i Sanayi Matbaası, 168 s.

Ali Nazif (Sürûrî) (1306), *Zînetü'l-Kelâm*, İstanbul: Mahmut Bey Matbaası, 80 s.

Ali Nazîma (1308/1891), *Muhtıra-i Belâgat*, İstanbul: Kasbar Matbaası, 36 s.

Arslan, M. Ali (tercüme) (2015), *Muhtasarü'l-Meani Tercümesi*, 3 Cilt, Diyarbakır: Seyda Yayınevi.

AYDOĞAN, Saliha (2009), *Mizânü'l-Edeb*, İstanbul: Kitabevi Yay.

AYNUR, Hatice, Müjgan Çakır, Hanife Koncu, Selim S: Kuru, Ali Emre Özyıldırım (haz.) (2010). *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 5: Nesrin İnşası: Düzyazıda Dil, Üslûp ve Türler*, İstanbul: Turkuaz Yayınları, 247 s.

BANARLI, Nihat Sami (1943), *Edebî Bilgiler*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

BAŞKAL, Zekeriya (2011). *Sözün Gemisi: Sefîne-i Belâgat (İnceleme-Metin)*, Tokat: Taşhan Kitap Yayınları, 227 s.

BATİSLAM, Hanife Dilek (2016), *Divan Şiirinin Benzetme ve Hayal Dünyasından*, İstanbul: Kesit Yayınları, 376 s.

BAYRAKTUTAN, Lütfi (1998), *Edebî Sanatlar: Açıklamalar ve Örnekler*, Balıkesir: Akademi Yayınları.

BİLGEGİL, Mehmet Kaya (1980), *Edebiyat Bilgi ve Teorileri (Belâgat)*, İstanbul: Enderun Kitabevi, 360 s.

BOLAYIR, Ali Ekrem (1330), *Lisân-ı Edebiyyât*, İstanbul: Taş Baskı

BOLAYIR, Ali Ekrem (1330-1331), *Dârülfünûnda Edebiyat Dersleri*, İstanbul: Taş Baskı, 296 s.

BOLAYIR, Ali Ekrem (1331-1332), *Nazariyyât-ı Edebiyye Dersleri*, İstanbul: Taş Baskı, 496 s..

BOLAYIR, Ali Ekrem (1332-1333), *Nazariyyât-ı Edebiyye Dersleri Nesir Kısmı*, İstanbul: Taş Baskı, 421 s.

BOLAYIR, Ali Ekrem (1333-1334), *Nazariyyât-ı Edebiyye Dersleri Mesâlik-i Edebiyye*, İstanbul: Taş Baskı, 208 s.

BOLAYIR, Ali Ekrem (1928), *Şerh-i Mütûna Medhal Edebi Meslekler*, Darülfünûnda Edebiyat Fakültesi, İstanbul: Taş Baskı.

BOLELLİ, Nusreddin (2001), *Belâgat Beyân-Me'ânî-Bedî' İlimleri, Arap Edebiyatı*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.

BULUT, Ali (2013). **Belâgat: Meânî-Beyân-Bedî'**, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 362 s.

BULUT, Ali (2015), **Belâgat Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 528 s.

BULUT, Ali (2016), **Bedî' İlmî**, İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 351 s.

CAN, Kaya (2003), **Başlıca Yazınsal Sanatlar**, Ankara: Özel Yayın.

Câzîm (1304/1887), **Belâgat**, İstanbul: Matbaa-i Ebüzziya, 32 s.

COŞKUN, Menderes (1989), **Sözün Büyüsü Edebî Sanatlar**, İstanbul: Dergâh Yayınları, 368 s.

Cürcânî (2008), **Delâilü'l-i'câz: Sözdizimi ve Anlambilim** (Çev. Osman Güman), İslam Düşüncesi Klasikleri, İstanbul: Litera Yayıncılık, 472 s.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet (1987), **Belâgat-ı Osmâniyye**, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları.

ÇELİK, Zekeriya (Çev.) (2017), **Ebû Ya'kûb es-Sekkâkî, Miftâhu'l-ulûm Belâgat**, İstanbul: Litera Yayıncılık.

ÇÖGENLİ, Sadi (1991), Yakup Şafak ve Recep Toparlı, **Arapça, Farsça, Türkçe Örnekleriyle Edebî Sanatlar (Bedî')**, Erzurum: Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları.

DAĞLAR, Abdulkadir (Haz.) (2019), **Şerh-i Belâgat**, DBY Yay. 146 s.

DEFNE, Zeki Ömer (1988), **Dede Korkut Hikayeleri Üzerinde Edebî Sanatlar Bakımından Bir Araştırma**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

DİLÇİN, Cem (2006), **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Ankara: TDK Yayınları.

DİNÇKOL, M. Fahrettin (tercüme), (1990), **Telhis (Meanî-Beyan-Bedî) Kur'an Edebiyatı**, İstanbul: Ebrar Yayınları.

Diyarbakırlı Sait Paşa (1305/1888), **Mizânü'l-Edeb**, İstanbul: A. Asadoryan Şirket-i Mürettibiye Matbaası, 384 s.

EI-Hac İbrahim (1298/1881), **Hadîkatü'l-Beyan**, 2 Cüz, İstanbul: Mihran Matbaası, 136+8 s.

EI-Hac İbrahim (1301/1884), **Şerh-i Belâgat**, İstanbul: Matbaa-i Osmânî, 128 s.

EI-Hac İbrahim (1305/1888), **Edebiyât-ı Osmâniye**, 5 Cüz, Dersaadet: Mahmut Bey Matbaası, 160 s.

EREN, Cüneyt ve M. Vecih Uzunoğlu (2014), **Belâgat Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Rağbet Yayınları, 300 s.

ERGİ, İsmail (1986), **Örneklî Edebî Sanatlar**, Ankara: Ayyıldız Matbaası.

ERSOY, Mehmet Akif (1329), **Kavâid-i Edebiyye**, İstanbul.

GÜNAYDIN, Yusuf Turan (2016), *Kavâid-i Edebiyye*, İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 144 s.

HACİMÜFTÜOĞLU, Nasrullah (2001), *İ'caz ve Belâgat Deyimleri*, Erzurum, EKEV Yayınevi.

İBNÜ'L-KEMAL Mehmed Abdurrahman (1309/1891), *Mekteb-i Asır* (İdâdî Kısmı) (Tertîb-i Cedîd) *Belâğat-ı Osmâniyye*, Dersaâdet: Kasbar Matba'ası, 80 s.

İbradalı Mehmet Şükrü (1318/1900), *İlm-i Belâgat*, Dersaadet: Arif Efendi Matbaası, 32 s.

İsmail Hakkı (1317/1899), *Esrâr-ı Belâgat, Mukaddime*, Kostantiniye: Matbaa-i Ebüzziya, 100+5 s.

İsmail Hakkı (1318/1900), *Esrâr-ı Belâgat, Cüz-i Evvel*, İstanbul: A. Asadoryan Şirket-i Mürettibiye Matbaası, 156 s.

İsmail Hakkı Ankaravî (1284/1867), *Miftâhü'l-Belâga ve Misbâhü'l-Fesâha*, İstanbul: Tasvîr-i Efkâr Matbaası, 218 s.

KARA, Ömer (2002), "Belâgat İlminde İki İfade Biçimi: İtnab-İcâz (II)", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S: 3, s. 249-298.

KARAALİOĞLU, Seyit Kemal (1969), *Edebî Sanatlar Antolojisi*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitapevleri, 188 s.

KARABEY, Turgut; Mehmet Atalay (2000), *Ahmed Cevdet Paşa-Belâgat-ı Osmâniyye*, Ankara: Akçağ Yayınları, 296 s.

KARACA, Mehmed (1960), *İzahlı Edebî Sanatlar Antolojisi*, İstanbul: Gün Matbaası, 140 s.

KARAMOLLAOĞLU, Fatma Serap (2014), *Kur'an Işığında Belâgat Dersleri: Bedî' İlmi*, İstanbul: İşaret Yayınları, 224 s.

KARAMOLLAOĞLU, Fatma Serap (2013), *Kur'an Işığında Belâgat Dersleri: Beyân İlmi*, İstanbul: İşaret Yayınları, 328 s.

KARAMOLLAOĞLU, Fatma Serap (2013), *Kur'an Işığında Belâgat Dersleri: Me'ânî İlmi*, İstanbul: İşaret Yayınları, 416 s.

KARATAŞ, Turan (2001), *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Avcı Yayınları.

KARUKO, Semira (2014), *El-Câhiz ve Belâgat*, İstanbul: Etkileşim Yayınları, 352 s.

KAYA, Bayram Ali vd. (2018), *Klasik Türk Edebiyatı Temel Bilgiler*, İstanbul: Kesit Yayınları, 391 s.

KESİK, Beyhan vd. (2019), *Eski Türk Edebiyatı Teorik Bilgiler*, İstanbul: Kut Yayınları, 312 s.

KILIÇ, Hulusi (1997), *Arap Edebiyatında Ana Hatlarıyla Belâgat Tarihi*, Diyarbakır, IV+45 s.

KILIÇ, Atabey (2007), **Ahmet Hamdî Belâgat-ı Lisân-ı Osmânî, İnceleme-Metin-Dizin**, Kayseri: Laçın Yayınları, 125 s.

KOCAKAPLAN, İsa (1992), **Açıklamalı Edebî Sanatlar**, İstanbul: MEB Yayınları.

KÖKSAL, M. Fatih ve Vedat Ali Tok (Haz.) (2013), **Osmanlı Edebiyatı-Belâğat**, Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları, 304 s.

KÖPRÜLÜZÂDE, Mehmed Fuad ve Şahabeddin Süleyman (1330/1912), **Ma'lûmât-ı Edebiyye**, İstanbul: Kanaat Matbaası, 240 s.

KUNTAY, Mithat Cemal (1326), **Edebiyat Dersleri**, İstanbul: Karagöz Matbaası, 375 s.

KÜLEKÇİ, Numan (2013), **Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar**, Ankara: Akçağ Yayınları.

LEVEND, Agâh Sırrı (1934), **Edebiyat Tarihi Dersleri: Tanzimat Edebiyatı**, İstanbul: Marifet Matbaası.

MACİT, Muhsin; Uğur Soldan (2004), **Edebiyat Bilgi ve Teorileri El Kitabı**, Ankara: Grafiker Yayınları.

Mehmed Abdurrahman (1309), **Tertîb-i Cedîd Belâgat-i Osmâniye**, İstanbul: Kasbar Matbaası.

Mehmet Celâl (1312/1894), **Osmanlı Edebiyatı Nümûneleri**, Dersaadet: Matbaa-i Sefa ve Enver, 615 s.

Mehmet Mihrî (1872), **Fenn-i Bedî**, İstanbul: Taş Baskı, 88 s.

Mehmet Nüzhet (1286/1869), **Mugni'l-Küttâb**, İstanbul: Mekteb-i Harbiye-i Şâhâne Matbaası, 416 s.

Mehmet Rifat (Manastırlı) (1308/1891), **Mecâmiü'l-Edeb**, 3 Cilt, Dersaadet: Kasbar Matbaası, 939 s.

Mehmed Zihni, (1886), **el-Kavlü'l-Ceyyid fi Şerh-i Ebyâti't-Telhîs ve Şerhayhi ve Hâşiyeti's-Seyyid**, İstanbul: Kütübhâne-i Şirket-i Mürettebiyye.

Mehmet Ziver (1305/1888), **Hikmet-i Edebiye**, İstanbul, 70 s.

Menemenlizâde Mehmet Tahir (1310/1892), **Osmanlı Edebiyatı**, İstanbul: Kasbar Matbaası, 234 s.

MERMER, Ahmet, Neslihan Koç Keskin (2005), **Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü**, Ankara: Akçağ Yayınları.

M. İzzet (1325), **Defu'l-Mesâlib fi-Âdâbi's-Şâir ve'l Kâtib**, İstanbul: Ticaret Odası Gazetesi Matbaası.

Mihâlicî Mustafa Efendi (1297/1880), **Zübdetü'l-Beyân**, İstanbul: Mihran Matbaası, 100 s.

Mirduhîzâde Abdurrahman Süreyya (1303/1885), **Mizânü'l-Belâga**, İstanbul: Cerîde-i Askeriye Matbaası, 405 s.

Mirduhîzâde Abdurrahman Süreyya (1305/1888), **Sefîne-i Belâga**, Kostantiniye: Matbaa-i Ebüzziya, 200 s.

Muallim Naci (1307/1891), **İstîlâhât-ı Edebiye**, İstanbul: A. Asadoryan Şirket-i Mürettibiye Matbaası, 283 s.

Mustafa İzzet, (1907), **Def'ü'l-Mesâlib fî Edebî'ş-Şâiri ve'l-Kâtib**, İstanbul: Ticaret Odası Gazetesi Matbaası.

ONAN, Necmettin Halil (1950), **Namık Kemal'in "Ta'lim-i Edebiyât" Üzerine Bir Risâlesi**, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, XXVIII+59 s.

ÖNAL, Mehmet (2012), **Edebiyat Sanatı: Edebiyat Teorisi-Belağat ve Retorik-Edebiyat ve İletişim**, Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları, 531 s.

ÖZDEMİR, Emin (1990), **Örneklî Açıklamalı Edebiyat Bilgileri Sözlüğü**, İstanbul: Remzi Kitabevi.

PEKİN, Nermin Suner, Nihal Nomer Karaman (1982), **Temel Edebiyat Bilgileri**, İstanbul: MinnetoğluYay.

PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali (1996), **Edebiyat Sözlüğü**, İstanbul: Özgür Yayınları.

Recaizâde Mahmud Ekrem (1299/1882, 1314/1896, 1330/1911), **Talim-i Edebiyat**, İstanbul, s. 398; (1314/1896), **Takrîzât**, Kostantiniye: Âlem Matbaası, 78 s.

Reşat (1308/1891), **Nümûne-i Şiir ve İnşa**, Dersaadet: Kasbar Matbaası, 136 s.

Ruşuklu M. Hayri (1308/1891), **Belâgat**, Aydın: Aydın Vilâyet Matbaası, 86 s.

Sakızlı Ohannes (1308/1891), **Fünûn-ı Nefise Tarihine Medhal**, İstanbul: Karabet Matbaası, 189 s.

SARAÇ, M. A. Yekta (2001), **Klâsik Edebiyat Bilgisi: Belâgat**, İstanbul: Bilimevi Yayınları.

SARAÇ, M. A. Yekta (1996, 2004), **Muallim Naci Edebiyat Terimleri-İstîlâhât-ı Edebiyye**, İstanbul: Gökkubbe Yayınları, 175 s.

SARAÇ, M. A. Yekta (2007), **Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü Kafiye**, İstanbul: 3F Yayınevi.

SARI, Yedigâr (2014), **Edebî Sanatlar ve Dilbilim Açıklamaları**, Muğla: Esin Basımevi.

SELÇUK, Bahir (2015), **Söz ve Sihir Arasında Edebî Sanatlar**, İstanbul: Kesit Yayınları.

Selim Sâbit (1287/1870), **Mi'yârü'l-Kelâm**, İstanbul: Matbaa-i Âmire, 46 s.

SEVÜK, İsmail Habib (1942), **Edebiyat Bilgileri**, İstanbul: Remzi Kitabevi.

SEZÂİ, Halil (1936), **Edebî Sanatlar**, Balıkesir: Türk Pazarı Matbaası.

SOYSAL, M. Orhan (1992), **Edebî Sanatlar ve Tanınması**, İstanbul: MEB Yayınları, 165 s.

SUNER, Nermin Pekin; Nihal Namer Karaman (1982), **Temel Edebiyat Bilgileri**, İstanbul: Minnetoğlu Yayınları.

Süleyman Bey (Paşa) (1288/1871), **Mebâni'l-İnşâ**, C.1, İstanbul: Mekteb-i Fünûn-ı Harbiye-i Hazret-i Şâhâne Matbaası, s. 4+290; C. 2, (1291/1872), İstanbul: Mekteb-i Fünûn-ı Harbiye-i Hazret-i Şâhâne Matbaası, 4+ 272 s.

Süleyman Fehmi (1325), **Edebiyat**, Dersaadet: Hilal Matbaası 360 s.

Süleyman Şevket (1336), **Güzel Yazılar**, IV Cilt, Matbaa-i Âmire, 164, 172, 249, 324 S:

Şahabeddin Süleyman (1329), **Sanat-ı Tahrîr ve Edebiyat**, İstanbul: Araks Matbaası, 395 s.

ŞAHİNER, Necmettin (1975), **Edebî Sanatlar**, İstanbul: Yeni Asya Yayınları.

ŞAHİNER, Necmeddin ve Selahaddin Yaşar (1988), **Edebî Sanatlar ve Mazmunlar**, İstanbul: Yeni Asya Yayınları.

ŞENÖDEYİCİ, Özer (2019), **Eski Türk Edebiyatı Alıştırma Kitabı (Edebî Sanatlar ve Şiir Tahliili)**, İstanbul: Kut Yayınları, 197 s.

Tâhirülmevlevî (1329), **Tedrisât-ı Edebiyyeden Nazım ve Eşkâl-i Nazım**, I. Kısım, Dersaadet, Mahmud Bey Mat., 88 s.; Kısım-ı sani, Dersaadet, Yeni Osmanlı Matbaa ve Kütüphanesi, 111 s.;

Tahir-ül Mevlevi (1973), **Edebiyat Lügati**, (Haz. Kemal Edip Kürkçüoğlu), İstanbul: Enderun Kitabevi.

TARLAN, Ali Nihat (1932), **Edebî Sanatlara Dair**, İstanbul: Tecelli Matbaası, 64 s.

TARLAN, Ali Nihat (1947), **Edebî Sanatlar**, İstanbul: Yüksel Yayınevi, 88 s.

TARLAN, Ali Nihat (1981), **Edebiyat Meseleleri**, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 231 s.

TDK (1948) **Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Arı Matbaası, 146 s.

TOK, Ali Vedat (2005), **Edebî Sanatlar Ansiklopedisi**, Kayseri: Laçın Yayınları.

TURAN, Muhittin (Haz.) (2015), **Tedrisât-ı Edebiyyeden Nazım ve Eşkâl-i Nazım**, İstanbul: Kesit Yayınları, 205 s.

USTAOSMANOĞLU, M. Şevket ve H. İbrahim Şahin (2012), **Telhis Tercümesi (Kur'an'daki Edebiyat)**, İstanbul: Hanifiyye Kitabevi, 709 s.

UYSAL, Selçuk (2010), **Belâgat ve Edebî Sanatlar Lügati**, İstanbul: Doğu Kitabevi.

ÜZGÖR, Tahir (1983), **Edebiyat Bilgileri**, İstanbul: Veli Yayınları.

YALÇIN, Alemdar ve Abdülkadir Hayber (1984), **İstîlâhât-ı Edebiyye: Edebî Terimler**, Ankara: Akabe Yayınları, 212 s.

YANIK, Nevzat H., vd. (2006), *Telhîs ve Tercümesi Kur'ân'ın Eşsiz Belâgatı*, İstanbul: Huzur Yayın Dağıtım, 440 s.

YAZICI, Rıfki (1967), *Örneklerle Edebî Sanatlar*, İzmir: İstiklal Matbaası.

YETİŞ, Kâzım (1996), *Talîm-i Edebiyât'ın Retorik ve Edebiyat Nazariyatı Sahasına Getirdiği Yenilikler*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, XXV+685 s.

YETİŞ, Kâzım (2006), "1.Belâgat, Edebiyat Nazariyatı", *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı/Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, C. VII, s. 249.

YETİŞ, Kâzım (2006), *Belâgattan Retoriğe*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, XXVIII+546 s.

YILDIRIM, Ali (Haz.) (2004), *Süleyman Fehmî Edebiyat*, Elazığ: Fırat Üniversitesi Yayınları, 311 s.

Zemaşerî (2018), *el-Keşşâf-Keşşâf Tefsiri (Metin-Çeviri)*, (Ed.: Murat Sülün), (Çev.: A. Alim, N. Yılmaz, M. Erdoğan, A. Bebek, A. E. Ateş, N. Çağıl, A. Temizer, N. Uzun), V, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.

ZÜLFE, Ömer (Haz.) (2012), *Ali Nazîmâ-Muhtıra-i Belâgat*, İstanbul: Yedirenk Yay.

Belagat çerçevesinde kaleme alınan 141 kitap çalışması tespit edilmiştir. Bu kitap çalışmalarından yirmi sekizi 2007 yılından sonra yayınlanmışlardır. Bu eserler içerisinde *Muhtasarü'l-Meanî*, *Mizânü'l-Edeb*, *Sefîne-i Belâgat*, *Delâilü'l-icâz*, *Telhîs*, *Şerh-i Belâgat*, *Tedrisât-ı Edebiyyeden Nazım ve Eşkâl-i Nazım*, *Ali Nazîmâ-Muhtıra-i Belâgat*, *Kavâid-i Edebiyye*, Menemenlizâde Mehmed Tahir'in *Osmanlı Edebiyatı* üzerine yapılan çalışmalar Tanzimat öncesi ve sonrasına ait belagat eserlerinin metinlerinin bilim dünyasının istifadesine sunulması açısından kayda değer çalışmalardır. Bu dönemde ayrıca belagat terimleri üzerine iki sözlük çalışması yapılmıştır. Ali Bulut tarafından hazırlanan *Belagât Terimleri Sözlüğü* ile Eren ve Uzunoğlu'nun birlikte hazırladıkları aynı addaki sözlük daha ziyade İslamî ilimlerde çalışanlara yönelik hazırlanmış olmakla birlikte klasik Türk edebiyatı araştırmacılarının istifade edebileceği sözlüklere de sahiptir. Yine Bulut ve Karamollaoğlu'nun belagatin meanî, beyân, bedii bölümleriyle ilgili yaptıkları kitap çalışmaları klasik Türk edebiyatına kaynaklık eden İslamî metinlerin anlaşılmasına yönelik önemli çalışmalardır. Doğrudan belagat eseri olmamakla birlikte belagat ilmine dâhil olan nazım şekilleri, edebi türler, ahenk unsurları, edebî sanatlar gibi mevzuları ele alan çalışmalar sayıca en fazla olanlardır. Mehmet Önal tarafından kaleme alınan *Edebiyat Sanatı: Edebiyat Teorisi-Belâgat ve Retorik-Edebiyat ve İletişim* adlı kitap genel çerçevede edebiyat nazariyesi ve edebiyatın diğer disiplinlerle ilişkisini konu edinmekle birlikte Türk edebiyatının geçmişteki birikiminin belagat ve tasavvuf üzerinden temayüz ettiğini belirtir. Çeşitli dergilerde yayımlanmış on sekiz yazısına yer verdiği *Divan Şiirinin Benzetme ve Hayal Dünyasından* adlı çalışmasında Batı İslam klasik Türk şairlerinin şiirlerinde başvurdukları benzetme unsurlarını imgesel boyutta yazılarında işlemiştir. Belagatin meanî, beyân, bedii bölümleri üzerine yazılan kitapların yanında daha çok üniversite öğrencilerinin istifadesine sunmak amacıyla edebî sanatlar üzerine yazılmış kitaplarında bu dönemde yayımlandığı görülmektedir. Osmanlı ve Tanzimat dönemi

belagat eserlerinin metinlerinin tercüme edildiği veya yeni harflerle neşredildiği çalışmaların dışında bu dönemde belagati bütün yönleriyle kapsayan çalışmaların yapılmadığı söylenebilir. Edebi sanatlar, belagatin bölümleri vb. üzerine yapılan çalışmalarda Bilgegil'in Edebiyat Bilgi ve Teorileri (Belâgât) ile Yekta Saraç'ın Klâsik Edebiyat Bilgisi-Belâgât adlı eserlerinin başvuru kaynağı olarak müstesna yerlerini korumaktadırlar.

2. Makaleler

AÇIKGÖZ, Namık (1991), "Yunus Emre Divanı'nda Telmîh Unsuru Olarak Şahıslar", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.V, S: 2, s. 1-32.

AÇIL, Berat (2014), "Telmih'e Telmih: Klâsik Türk Edebiyatında Geleneğin İnşası", **Erdem**, S: 23, s. 5-18.

AKDAĞ, Ahmet (2015), "Abdülganî Gürânî ve "Tercüme-i Dîbâce-i Telhîs-i Miftâh" Adlı Eseri, **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, C. XV, S: 1, s. 321-342.

AKDAĞ, Ahmet (2016), "Telhisü'l Miftâh'ın Beyân Bölümünün Mütercimi Bilinmeyen Bir Tercümesi", **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, C.V, S: 3, s. 1243-1266.

AKDAĞ, Ahmet (2019), "Telhîsü'l-Miftâh'ın Türkçe Tercüme ve Şerhlerine Göre Tevcih Sanatı", **İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi**, C. VIII, S: 2, s. 583-595.

AKKUŞ, Metin (1993), "Divan Edebiyatında İktibas ve Lafzî Ayet İktibasları Üzerine Bir Deneme", **Dergâh**, C.IV, S: 42: s.10-11,22.

AKSOYAK, İsmail Hakkı (2002), "Edebî Sanatlar", **Eski Türk Edebiyatı El Kitabı**, Mustafa İsen ve Diğerleri (Haz.), Ankara: Grafiker Yayınları, 267-282 (Kitap bölümü).

ARIKOĞLU, İsmet (2008), "Divan Şiirinde Şehir Adlarının Tevriyeli Kullanımı Aydın-Tire Örneği", **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S: 23, s.137-144.

ARSLAN, Mehmet (1992), "On Sekizinci Yüzyılda Yazılmış Bir Edebiyat Risalesi: Risale-i Istılâhât-ı Edebîyye", **Kızılırmak**, S: X, s. 25-28.

ARSLAN, Üzeyir (2018), "Klasik Türk Şiiri Terminolojisini Belâgat Çerçevesinde Anlamlandırma", **Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları**, Özel S: 4, s. 211-221.

AVŞAR, Ziya (2007), "Şairlerin Görüp Unuttukları Bir Rüya: Belâgat", **Turkish Studies**, C.II, S: 4, s. 161-184.

AYDEMİR, Yaşar ve Halil Çeltik (2003), "Gazelde Cinâslı Çift Redif Kullanımı", **İlmi Araştırmalar**, S: 16, s. 7-17.

AYDEMİR, Yaşar ve Halil Çeltik (2009), "Gazelde İkileme Redif ve İkileme Kafiye", **Turkish Studies**, (Klasik Türk Edebiyatı: Prof. Dr. Meserret Diriöz Hatırasına) IV. cilt, 2 (1), s. 79-118.

AYDIN, Fatma (2019), "XIX. Yüzyılda Kaleme Alınmış Bir Eserin İnşâ ve İlm-i Belâgat Kısımları Üzerine Bir Değerlendirme", **Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi**, C. III, S: 2, s. 221-240.

AYTAÇ, Aslı (2017), "Dört Türkçe Belâgat Kitabının Dibâce Bölümleri Üzerine Bir İnceleme", **Turkish Studies**, C. XII, S: 22, s. 79-92.

AZAR, Birol (2015), "Türâbî Dedebaba Divanı'nda İktibaslar", **Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature**, C.I, S: 2, s.1-10.

BABACAN, İsrail (2010), "Sebk-i Hindî Şiirlerinde Teşbîh ve İstiâre Tercihindeki Farklılıklar", **Turkish Studies**, C.V, S:1, s. 756-773.

BALALAN, Ali (2012), "Nef'î'nin Kasidelerinde Mübalağa Sanatındaki Ayrıntılar", **Turkish Studies**, C. VII, S: 3, s. 453-468.

BARLAK, Eyüp (2016), "Ahmed Hamdi'nin 'Belâgat-ı Lisân-ı Osmânî ve Ahmed Paşa'nın Belâgat-ı Osmâniyye Adlı Eserlerinin Mukâyesesi", **Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi**, C. II, S: 4, s. 1-16.

BAŞPINAR, Fatih (2015), "16.yy Klâsik Türk Şiirinde İlginç Bir Şair Garâmî ve Divan'ında Cinâs Sanatının Kullanışı", **Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, S: 2, s. 40-58.

BAYİR, Mücahit (2017), "Nef'î'de Söz Sanatları", **Turkish Studies**, C. XII, S: 22, s.123-144.

BAYRAM, Yavuz (2016), "Divan Şairlerinin Şiirle İlgili Benzetme ve İstiâreleri", **Mavi Atlas**, S: 7, s. 1-35.

BENZER, Ahmet (2009), "Dil Bilimi Kaynaklarında Edebî Sanatların Kullanımı", **Turkish Studies**, C.IV, S: 8, s. 725-746.

BİRİCİK, İbrahim (2016), "Belâgat-ı Osmâniyye'de "Kinâye" Kavramı ve Bu Kavramın Bazı Belâgat Kitapları ile Mukayesesi", **Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi**, C. II, S: 5, s. 302-313.

BOZASLAN, Seda U. (2015), "Hadîkatü'l-Fünûn'un Teşbîh Kısımının Enîsü'l-Uşşâk ve Miftâhu't-Teşbîhle Karşılaştırılması", **Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi**, S: 17, s. 135-146.

CANIM, Rıdvan (1995), "Ahmed Cevdet Paşa ve Belâgat-ı Osmâniyye", **Kitap Dergisi**, S: 73, s. 37-41.

COŞKUN, Menderes (2001), "Edebî Sanatlardan İhâmın Tanım Problemi Üzerine Düşünceler", **Türk Dili**, S: 600, s. 882-890.

COŞKUN, Menderes (2003), "Edebî Terimler ve Aruzla İlgili Bir Eser: Alî b. Hüseyin Hüsameddîn Amasî'nin Risâletün Mine'l-'arûz ve Istilâhî's-ş-i'rî", İstanbul: **Türk Kültürü İncelemeleri**, S: 8, s. 97-130.

COŞKUN, Menderes (2006), "Klâsik Türk Şiirinde Mürekkep İstiare, Temsilî İstiare ve Alegori", **Bilig**, C. 38, s. 51-70.

COŞKUN, Menderes (2007), "Tevriye ve Çeşitleri Üzerine Düşünceler", **Turkish Studies** (Tunca Kortantamer Özel Sayısı-II), C.II, S: 4, s. 248-261.

COŞKUN, Menderes (2002), "Edebî Sanatların Terim Olarak Divanlardaki Kullanımı Üzerine", **Türkler**, Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca (Ed.), Ankara, C. XI, s. 701-707. (kitap bölümü)

COŞKUN, Menderes (2008), "Kinâye'nin Belâgat Kitaplarındaki Seyri ve Onu Yeniden Anlama ve Sunma Denemesi", **Bilig**, S: 44, s. 63-88.

ÇAĞMAR, Edip (2003), "Belâgat İlminde İzafilik", **Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Diyarbakır, C. V, S: 2, s. 39-62.

ÇAKIR, Müjgan (2013), "Hayli Eğlencedür Bu Rindânâ: Arayıcızâde Ferdî Hüseyin ve Lügazları", **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, S: 11, s. 127-176.

ÇALDAK, Süleyman (2004), "Belâgat", **Felsefe Ansiklopedisi**, Ahmet Cevizci (haz.), İstanbul: Etik Yay., C. II, s. 245-252.

ÇALIŞKAN, Adem (2016), "Recâ'i-zâde Mahmud Ekrem'in Ta'lîm-i Edebiyât'ının Osmanlı Belâgatının Gelişmesine Katkısı Kısım II", **Studies of The Ottoman Domain (Osmanlı Hakimiyet Sahası Araştırmaları)**, C. VI, S: 10, s. 1-27.

ÇEÇEN, Halil ve Ramazan SARIÇİÇEK (2005), "Divan-ü Lügatü't Türk'te Geçen Şiirlerde Edebî Sanatlar", **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten**, C.LIII, S: 1, s. 162-184.

ÇELİKELDEN, Günay (2014), "Teşbîh ve İstiâre'nin Belâgat Kitaplarındaki Görünümü Üzerine", **Türklük Bilimi Araştırmaları**, S: 35, s. 61-83.

ÇETİN, Kamile (2008), "Tasavvuf Şiirinde Ağaç ve Meyve İstiâresi: Gaybî Örneği", **Turkish Studies**, C.III, S: 2, s. 194-208.

ÇETİNKAYA, Ülkü (2011), "Divan Şiirinde Örneklerle Mübalağa Sanatının Mizahla İlişkisi", **Turkish Studies**, C. VI, S: 2, s. 39-74.

ÇETİNKAYA, Ülkü (2014), "Tenasüp ve Nabî Divanı'nda Deniz Temasına Bağlı Sözcüklerle Kurulan Tenasüp Sıklığı", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi**, C. XXI, S: 1, s. 35-64.

ÇETİNKAYA, Ülkü (2019), "Mecazlı Sözcüklerin Tenâsüp İçindeki Yeri", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi**, C. XXIII, S: 1, s. 238-244.

ÇINAR, Bekir (2008), "Teşbih (Benzetme) Sanatına Dilbilimsel Bir Yaklaşım", **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, C. 5, S: 1, s. 129-142.

ÇINAR, Bekir (2009), "Edirneli Nazmî'nin Türkî Basit Şiirlerinin Teşbihler Sistemi Açısından Genel Anlayışla Mukayesesi", **Turkish Studies**, C. IV, S: 5, s. 76-98.

ÇİÇEKLER, Ahmet Naim ve Timur AYDIN (2019), "Kavramsal Metafor Kuramı ve Belâgat: Karşılaştırmalı Bir İnceleme", **Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, S: 16, s. 14-26.

ÇOPUR, Emel Nalçacıgil (2019), “İktibas Sanatı ve Mazmun”, **Hikmet Akademik Edebiyat Dergisi**, Yıl 5, S: 10, s. 165-179.

ÇORAK, Reyhan (2007), “Divan Edebiyatı’nda Estetik Konusunda Yapılan Çalışmalar”, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, C. V, S: 9, s. 447-465.

ÇÖPLÜOĞLU, Fazilet (2006), “XVII. Yüzyıl Şairi Fevzî’nin Şiirlerinde Mana, Îcâz, Belâgat, Mazmun ve Şiir Kavramlarının İşlenişi”, **Osmanlı Araştırmaları**, S: 4, s. 41-52.

ÇUKURLU, Talip (2013), “Yunus Emre Divanı’nda Gül Etrafında Oluşturulan Teşbihler”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. VIII, S:1, s. 29-35.

DAĞ, Pınar ve İnan Gümüş (2018), “Delalet ve Gösterge Kavramlarının Belâgat-Göstergebilim İlişkisi Bağlamında Değerlendirmesi”, **Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature**, C. IV, S: 3, s. 645-659.

DAĞLAR, Abdülkadir (2007), “Klâsik Türk Edebiyatı Şerh Geleneği ve Hacı İbrâhim Efendi’nin Şerh-i Belâgat’ına Dâir”, **Turkish Studies**, Vol. 2 Issue 2, s. 161-178.

DAĞLAR, Abdülkadir (2007), “Hacı İbrahim Efendi’nin Şerh-i Belâgat’ı (Metin)”, **Turkish Studies** (Tunca Kortantamer Özel Sayısı-II), C.II, S: 4, s. 321-370.

DAĞLAR, Abdülkadir (2016), “Millî Belâgat Devri Dâiresinde Sa’îd Paşa ile Reşîd’in Arûz İmlâsına Dâir Dikkatleri”, **Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (DÜSBED)**, C. VIII, S: 15, s. 18-26.

DOĞAN, Muammer (2007), “Âşık Paşa’nın Garîb-nâme’sinde Dünya Metaforu”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, S: 37, s. 119-144.

DEMİRCİLER, Ahmet Zahid (2019), “Anlam ve Edebiyat Teorilerine Dair Türkçe Geleneksel Literatürü Tasnif Denemesi”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi**, C. XXIII, S: 1, s. 1-27

DEMİREL, Şener (2005), “Hüsn-ü Aşk’ta Ateşle İlgili Teşbih Unsurları”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. XV, S: 2, s.81-105.

DENİZ, Sebahat (2006), “Meyveli Teşbihler”, **Meyve Kitabı**, Emine Gürsoy Naskali ve Dilek Herkmen (Ed.), 579-587 (Kitap Bölümü).

DİRİÖZ, Meserret (1988), “Yunus Emre’de Edebî Sanatlar”, **Türk Edebiyatı**, S: 182, s.37-40.

DİRİÖZ, Meserret (2002), “Edebiyat Bilgi Teorileri I, Belâgat”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, S: 11, s. 255-261.

ECE, Selami (2002), “İktibâs”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, C. IX, S: 19, s. 39-53.

EKE, Nagehan Uçan (2016), “Mihri Hatun’un Gazellerinde ‘Güzellik’ Kavramı ile İlgili Metaforlar”, **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)**, S: 25, s. 217-228.

EKE, Nagehan Uçan (2016), “Şâhidî'nin Şiirlerinde Tasavvufî Metaforlar”, **Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi (OMAD)**, C. III, S: 5, s. 17-24.

EKE, Nagehan Uçan (2017), “Şehzade Mustafa Mersiyesi'nin Metaforik Açından İncelenmesi”, **Söylem Filoloji Dergisi**, C.II, S: 2, s. 220-231.

EKİCİ, Hasan (2017), “Nev'î Divanı'nda Aşk Üzerine Teşbihler”, **Osmanlı Araştırmaları Dergisi**, S: 1, s. 21-36.

EKİCİ, Hasan (2018), “Hilmî Edirnevî Divanı ve Divanı'nda Ayet İktibasları”, **Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S: 35, s. 621-644.

ELÇİ, Fatih (2017), “Nevres-i Kadîm'in Münşeât'ı ve Münşeât'taki Dolaylı/Sanatlı Anlatımlar”, **Külliyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi**, S: 1, s. 37-51.

ELİAÇIK, Muhittin (2013a), “Bazı Belâgat Kitaplarında Mecâz-ı Mürselin, Tanım ve Tasnifi Üzerine Bir Mukayese”, **Turkish Studies**, C. VIII, S: 9, s. 37-47.

ELİAÇIK, Muhittin (2013b), “Bazı Belâgat Kitaplarında Müşâkele Sanatının Tanım ve Tasnifi”, **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 3, S: 2, s. 6-15.

ELİAÇIK, Muhittin (2013c), “Belâgat Kitaplarında Mürâât-ı Nazîr'in (Tenâsüb) Tarif ve Tasnifi”, **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, C.II, S:4, s. 198-205.

ELİAÇIK, Muhittin (2013d), “Bazı Belâgat Kitaplarında Tecnîs Sanatı Hakkında Bir Araştırma”, **Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, C. II, S:4, s. 75-86.

ELİAÇIK, Muhittin (2013e), “Bazı Belâgat Kitaplarında Teşbih Sanatı Hakkında Tanım ve Tasnifler”, **Turkish Studies**, C. VIII, S: 8, s. 565-581.

ELİAÇIK, Muhittin (2014a), “Belâgat Kitaplarında Tekrîr Sanatının Tarif ve Tasnifi”, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yıl: 2, S:7, s. 1-7.

ELİAÇIK, Muhittin (2014b), “Osmanlı Medreselerinde Öğretilen Belâgat Kitapları”, **Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi**, C. II, S: 4, s.31-39.

ELİAÇIK, Muhittin (2014c), “Belâgat Kitaplarında Tevcih Sanatının Tarif ve Tasnifi”, **Turkish Studies**, C.IX, S: 12, s.161-167.

ELİAÇIK, Muhittin (2015a), “Belâgat Kitaplarında Müzâvece Sanatının Tarif ve Tasnifi”, **TİDSAD: Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, S: 5, s. 12-17.

ELİAÇIK, Muhittin (2015b), “Belâgat Kitaplarında 'Tevriye'nin Tarif ve Tasnifi”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl 2, S: 5, s. 16-27.

ELİAÇIK, Muhittin (2015c), “Belâgat Kitaplarında Mutabakat (Tezât) Sanatı”, **International Journal of Language Academy**, C.I II, S: 3, s. 37-49.

ELİAÇIK, Muhittin (2015d), “Belâgat Kitaplarında İsti'ârenin Tarif ve Tasnifi”, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yıl 3, S: 21, s. 7-30.

ELİAÇIK, Muhittin (2015e), “Belâgat Kitaplarında 'Akis' Sanatının Tarif ve Tasnifi”, **Tarih Okulu Dergisi (TOD)**, S: 24, s. 121-133.

ELİAÇIK, Muhittin (2015f), "Belâgat Kitaplarında Lüzûmu mâ-lâ-yelzem'in Tarif ve Tasnifi", **IJLET**, 3/3, s. 421-428

ELİAÇIK, Muhittin (2016), "Belâgat Kitaplarında Tecâhül-i Ârif'in Tarif ve Tasnifi", **Turkish Studies**, C. XI, S:10, s.217-230.

ELİAÇIK, Muhittin (2017a), "Belâgat Kitaplarında Hüsn-İ Ta'lîl'in Tarif ve Tasnifi", **International Journal Of Social Humanities Sciences Research (JSHSR)**, Yıl 4, S:10, s. 435-440.

ELİAÇIK, Muhittin (2017b), "Belâgat Kitaplarında Rücû' Sanatının Tarif ve Tasnifi", **Tarih Okulu Dergisi (TOD)**, S: 32, s. 559-569.

ELİAÇIK, Muhittin (2017c), "Belâgat Kitaplarında İstibtâ/İdmâc Sanatının Tarif ve Tasnifi", **Kalemişi Dergisi**, C. 5, S: 10, s. 61-66.

ELİAÇIK, Muhittin (2018a), "İltifat Sanatı Üzerine Bir İnceleme", **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yıl 6, S: 85, s. 1-6.

ELİAÇIK, Muhittin (2018b), "Arap Harfli Belâgat Kitaplarında İştikâk Sanatı ve Onun Cinasla İlişkisi", **Researcher: Social Science Studies**, Cilt VI, S: 3, s. 288-294.

ELİAÇIK, Muhittin (2018c), "Osmanlı Belâgat Kitaplarında Leff ü Neşr Sanatı", **Researcher: Social Science Studies**, Cilt VI, S: 4, s. 211-218.

ELİAÇIK, Muhittin (2018d), "Tecrid Sanatı Üzerine Bir İnceleme", **Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl 5, S: 30, s. 1-5.

ERDEM, Mehmet, Tahsin Deliçay (2002), "Mantık, Belâgat ve Usul-i Fıkıh İlimleri Arasında Ortak Bir Kavram Olarak Delalet", **Marife: Bilimsel Birikim**, C. II, S: 1, s. 171-180.

ERDİM, Enes (2011), "Zemahşerî'nin el-Keşşâf'ında Bedî' Sanatlarının Kullanılışı", **Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi**, Yıl: 4, IV/8, s. 71-82.

ERKEN, Jülide (2018), "Necâtî Bey Divânî'nda Edebî Sanatların Mizah Yaratma İşlevi", **Hikmet Akademik Edebiyat Dergisi**, Yıl 4, S: 8, s. 188-203.

ERSOY, Ersen (2013), "Fatih Devrinde Cinâs Ustası Bir Şair: Hafî", **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, C. XI, S:11, s. 195-216.

ERÜNSAL, İsmail E. (1984), "Divan Şiirinde Kullanılan Teşbihlere Dair Bilinmeyen Bir Eser: Mu'îdî'nin Miftâhu't Teşbihi", **Türk Dili**, C. XLVIII, S: 392-393, s. 360-365.

ERÜNSAL, İsmail E. (1988), "Mu'îdî'nin Miftâhu't-Teşbih'i", **Osmanlı Araştırmaları**, S: VII- VIII, s. 215-272.

GENÇ, İlhan (2007), "Hüsn ü Aşk Kahramanı Aşk'ın Manevî Yolculuğunun Retorik Boyutu", **Tunca Kortantamer İçin**, s. 217-244.

GÖNEL, Hüseyin (2011), "Nükte ve Nüktenin Aracı Olan Edebî Sanatlar", **Turkish Studies**, C. VI, S: 4, s. 163-182.

GÜLEÇ, İsmail (2001). "Gelibolulu Muslihiddin Sürûrî, Hayatı, Kişiliği, Eserleri ve Bahrü'l-Ma'ârif İsimli Eseri", **Osmanlı Araştırmaları**, Nr. XXI, s. 211-236.

GÜLER, Mehmet (2015), “Hâfız Osman Efendi'nin Ferâiz Lügazları”, **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. XXXIX, S: 1, s. 181-226.

GÜLHAN, Abdülkerim (2000), “Hakanî Mehmet Bey Divanı'nda Ayetlerden İktibaslar”, **BAÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S:4, s. 355-364.

GÜLHAN, Abdülkerim (2008), “Divan Şiirinde Meyveler ve Meyvelerden Hareketle Yapılan Teşbih ve Mecazlar”, **Turkish Studies**, C. III, S: 5, s.345-375.

GÜNEŞ, Mustafa (2013), “Yunus Emre Divanı'nda Söz Bağlamında Teşbih Sanatı”, **Ahmet Atilla Şentürk Armağanı**, Ahmet Kartal ve Mehmet Mahir Tulum (Ed.), İstanbul: Akademik Kitaplar, 319-327 (Kitap Bölümü).

GÜNEŞ, Bahadır (2015), “Bir Muamma ve Lügaz Metni Hakkında”, **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, C. IV, S: 2, s. 526-545.

GÜNEŞ, Bahadır (2016), “Belâgat Terimlerinin Türkçe Karşılıkları: Fesahat ve İlgili Terimlere Önerilen Karşılıklar”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S: 56, s. 793-806.

GÜRBÜZ, Faruk (2008), “Mecaz Kapsamındaki Anlamlar ve Bu Anlamlar Arasındaki İnce Ayrıntılar”, **Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C.X, S: 2, s. 197-212.

HACİMÜFTÜOĞLU, Nasrullah (1988), “Belâgat Ekolleri ve Anadolu Belâgat Çalışmaları”, **Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S: 8, s. 115-127.

HACİMÜFTÜOĞLU, Nasrullah (1993), “Belâgat İlminin Gelişmesine Müessir Olan Kaynaklar”, **Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S: 11, s. 268-298.

HACİMÜFTÜOĞLU, Nasrullah (1999), “Osmanlı'da Belâgat İlmi”, **Osmanlı:bilim**, (ed. Güler Eren), Ankara : Yeni Türkiye Yayınları, C. VIII, s. 206-207.

HARMANCI, Esat (2011), “Bir Eskatoloji Miti Olan Tufandan Klasik Türk Şiirinde Şarap Metaforuna”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, S: 7, s. 57-65.

HORATA, Osman (2012), “Nefî'nin 'Sözüm' Redifli Kasidesinin İstiâre Zemini”, **Bilig**, S: 61, s. 142-155.

KAÇAR, Mücahit (2007), “Cumhuriyet Dönemi (1923-2007) Türk Edebiyatında 'Belâgat' Çalışmaları”, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, S: 10, s. 315-330.

KAÇAR, Mücahit (2009), “Şiire ve Söz Sanatlarına Dair Bir Mesnevi Hasan Yâver'in 'Kitâb-ı Fenniyye-i Eşâr' İsimli Eseri”, **İÜ Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, S: 40, s. 95-140.

KAÇAR, Mücahit (2011), “Türkçe Te'lif Edilmiş Bir Belâgat Kitabı: Şerîfî'nin Hadikatü'l-Fünûn İsimli Eseri”, **Türkiyat Mecmuası**, C. XXI, S: 2, s. 211-238.

KAÇAR, Mücahit (2014), “Bir Söz Sanatı Olarak İhâm-ı Tevriye”, **Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, C. MMXIV, S: 10, s. 73-81.

KAÇAR, Mücahit (2015), “Bir İfade Tarzı Olarak Ta'lîku'l-Muhâl Bi'l-Muhâl”, **Turkish Studies**, C. X, S: 16, s. 729-740.

KAÇAR, Mücahit (2015), “Muhtasar Bir Belâgat Metni: Mefhûmu't-Telhîs”, **Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature**, C. I, S: 2, s. 45-64.

KAÇAR, Mücahit (2015), “Fesahat ve Belagat”, **Osmanlı Metinlerini Anlama Klavuzu** (Ed. Özer Şenödeyici), İstanbul: Kesit Yayınları, s. 437-507. (Kitap bölümü)

KALYON, Abuzer ve Filiz KALYON (2001), “Ahmet Cevdet Paşa'nın Belâgat-ı Osmâniyye Adlı Eserindeki Dilbilgisi ve Edebiyat Terimleri”, **Türk Dili**, S: 591, s. 330-338.

KALYON, Abuzer (2015), “Bosnalı Süleyman Fikrî'nin İlm-i Belâgat ve Bedî' Hülâsası Kitabında Mecâz-ı Mürselin Detaylı Tanım ve İlgilerle Örneklendirilmesi”, **Turkish Studies**, C.X, S: 12, s. 555-572.

KALYON, Abuzer (2015), “Bosnalı Süleyman Fikrî'nin İlm-i Belâgattan Beyân ve Bedî' Hülâsası (Metin)”, **Turkish Studies**, C. X, S: 16, s. 741-782.

KAPLAN, Mehmet (1981), “Behçet Necatigil'in Şiirlerinde Cinâs, Tevriye ve İstihdam Sanatları”, **Milli Kültür**, C. II, S: 9, s. 15-19.

KARTAL, Ahmet (2007), “Türk Edebiyatında Belâgat Çalışmaları ve 'Tezâd ve Telmîh' Sanatlarına Eleştirel Bir Bakış”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. XVI, S:1, s. 413-428.

KARTAL, Ahmet (2011), “İstiâre Sanatına Eleştirel Bir Bakış ve İstiâre Sanatının Necatî Bey Divanı'nda Kullanımı”, **Ölümünün 500. Yılında Necatî Bey'e Armağan**, Çetin Derdiyok, Muna Yücel Özezen (Haz.), Ankara: TDK, 81-99 (Kitap bölümü).

KAYAPINAR, Mustafa (2006), “Belâgatta Talebî İnşâ (Dilek Bildiren Anlatımlar)”, **Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S: 22.

KAYAPINAR, Mustafa (2011), “Belâğatta Temenni Üslubu”, **C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. XV, S: I, s. 167-171.

KEKLİK, Murat (2016), “Bâkî'nin Gazellerinde Benzetme ve Aktarmalar”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. IX, S: 43, s. 387-398.

KEKLİK, Murat (2018), “İstiâre Penceresinde Nedim'in Gazelleri”, **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S: 15, s. 71-100.

KESİK, Beyhan (2009), “Derviş Paşa'nın Murâd-Nâmesi'nde Ses ve Ahenk ile İlgili Sanatlar”, **Turkish Studies**, C. IV, S: 7, s. 370-400.

KILIÇ, Atabey (2007), “Altıparmak Mehmed Efendi ve Şerh-i Telhîs-i Miftâh'ında Şerh Metodu”, **Turkish Studies**, C. II, S: 3, s. 332-339.

KILIÇ, Filiz ve Ayşe Yıldız (2006), “Sehî, Latifî ve Âşık Çelebi Tezkirelerinde Secî”, **Osmanlı Araştırmaları Dergisi**, S: 27, s. 235-254.

KILIÇ, Filiz ve Volkan Karagözlü (2017), “Türk Edebiyatında Seci ve Kullanımları”, **Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi**, S: 36, s. 103-134.

KILIÇ, Sevda Önal (2019), “Bâkî'nin Şiirlerinde Berâat-ı İstihlâl Sanatı”, **Kesit Akademi Dergisi**, C. V, S:19, s. 81-98.

KIRMAN, Aydın (2005), “Türk Halk ve Klasik Şiir Belâgatındaki Müşterek Hünerlerden ‘Leb Değmez’ veya ‘Dudak Değmez’ ve Raci’nin Leb Değmez Gazeli”, **Folklor/Edebiyat**, S: 44, s. 233-244.

KIZIKLI, Zafer (2006), “Sibeveyhî’nin el-Kitâb’ında Belâgat Biliminin Temelleri”, **Nüsha: Şarkiyat Araştırmaları Dergisi**, C.VI, S: 23, s. 49-60.

KOCAKAPLAN, İsa (1999), “İstiklâl Marşı’nın Edebî Sanatlar Açısından Tahlili”, **Türk Edebiyatı**, S: 305, s. 41-44.

KOCAKAPLAN, İsa (2000), “Edebî Sanatlar Yönünden Yahya Kemal’in Şiirleri”, **Türk Dili**, S: 580, s. 366-374.

KOÇOĞLU, Turgut (2014). “Divân Şâirlerinin Gözüyle Belâgat I, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Vol. 7, Issue 31, s. 158-174.

KORKMAZ, Ferhat (2017), “Metinlerarası İlişkilerin Klasik Retorikteki Kökeni Üzerine Bir Araştırma”, **Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi**, Gelenek ve Postmodernizm Özel Sayısı, Yıl 3, s. 71-88.

KÖKSAL, Mehmet Fatih (1998), “Belâgat Kitaplarında İki Sanat: Tecâhül-i Arif ve İstifhâm”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, S: 7, s. 167-190.

KÖKSAL, Mehmet Fatih (2018), “Tartışmalı Bir Seci’ Türü: Sec’-i Mütevâzin”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, S: 21, s. 589-604.

KÖKSAL, Mehmet Fatih (2020), “Yaygın Bir Yanlışın Hareketle: Leff ü Neş Sanatı ve Problemler”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, S: 24, s. 351-406.

KUNT, İbrahim ve Bahar Kunul (2015), “Süleyman Fikri Erten’in ‘İlm-i Belâgattan Beyân ve Bedî’ Hülâsası’ Adlı Eseri”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, S: 34, s. 207-246.

KUZU, Fettah (2016), “İbrahim Rif’at’ın Su’alli Cevâblı Ta’lîm-i Edebiyyât-ı Osmâniyye Adlı Muhtasar (veya Müntehal) Belâgat Eseri: İnceleme, Metin”, **The Journal of Academic Social Science Studies [JASSS]**, C. III, S: 42, s. 155-170.

KUZUBAŞ, Muhammet (2010), “Muhibbî Divanı’nda Aşk Üzerine Teşbihler”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. III, S:10, s. 409-419.

MENGİ, Mine (1996), “Divan Şiirinde Yergi Amaçlı Söz Sanatları”, **Journal of Turkish Studies**, Abdülbaki Gölpınarlı Hatıra Sayısı II, S: 20, s. 126-132.

MENGİ, Mine (1997), “Fuzulî’nin Şiirlerinde Cemiyetli Söz Kullanımı Üzerine”, **Türkoloji Araştırmaları: Fuat Özdemir Anısına**, s. 155-173.

MENGİ, Mine (2009), “Divan Şiiri Estetiği Açısından İcâz”, **Anadolu Üniversitesi Türkiyat Araştırmalar Enstitüsü Dergisi**, S: 39, s. 135-146.

MERMER, Ahmet (2011), “Osmanlı Şairlerinin Sanatçı Kimliğinin Göstergesi Olan Bir Edebî Sanat: Hüsn-i Ta’lîl”, **Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi**, C. I, S: 8, s. 195-200.

MİRZOHOĞOVA, Laylo (2017), "Divân-i Lügatü't Türk, Kutadgu Bilig ve Atabetü'l Hakayık Eserlerinde Kullanılmış Mecâz-ı Mürseller (Metonimler)", **Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi**, C. IV, S:13, s. 545-462.

Nâmık Kemâl (1283/1866). "Lisân-ı Osmânînin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazâtı Şâmilidir", **Tasvîr-i Efkâr**, Nr. 416, 28 Rebî'u'l-Âhir.

NAR, Ali (2001), "Örneklerle Edebî Sanatlar", **İslâmî Edebiyat**, S:1, s. 3-8.

NAR, İsmail Hakkı (2017), "Mesnevîde Hayvan Karakterleri (Metaforlar)", **Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi**, C. II, S: 1, s. 29-47.

NİZAM, Elif Ayan, (2013), "Divan Şiirinde Bir Telmih Unsuru Olarak Ashâb-ı Kehf", **Turkish Studies**, Volume 8/13, s. 483-499.

NUR DOĞAN, Muhammet (2017), "Klasik Türk Şiirinde Su İle İlgili Metaforlar", **Z Kültür/Sanat/Şehir Mevsimlik Tematik Dergi** (Zeytinburnu Belediyesi), Güz 2017/2, s. 404-412.

ONUR, Esra (2007), "Manastırlı Mehmet Rifat'ın Mecâmiü'l-Edeb Adlı Eserinin Fesâhat Kısmı", **Turkish Studies**, C. II, S:3, s. 418-427.

ÖMÜR, Ceylan (2009), "Tasavvufî Türk Şiirinde Müşterek Bir Üslup Vadisi Olarak İstifham", **Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi**, Hayati Develioğlu (Ed.), İstanbul: İKÜ Yayınları, 89-98 (Kitap bölümü).

ÖZDEMİR, Sevim (2004) "Bir Belâgat Terimi Olarak İcâz", **Ekev Akademi Dergisi**, C. VIII, S: 19, s. 309-330.

ÖZEL, Harun (2015), "Bosnalı Süleyman Fikri ve "İlm-i Belâgattan Beyân ve Bed' Hülâsası" İsimli Eseri", **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, C. IV, S: 4, s. 981-1023.

ÖZSARI, Merve (2020), "Münif Paşa ve Mekteb-î Hukûk'ta Okutulan Kitaplardan İlm-i Belâgat (La Rhétorique)", **Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi (ÇÜTAD)**, C. 5, S: 1, s. 71-87.

ÖZTOPRAK, Nihat (1999), "Halk ve Divan Şiirinde Cinâs Sanatının Karşılaştırılması Üzerine Bir Deneme", **Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi**, s. 155-174.

ÖZYILDIRIM, Ali Emre (2011) "Garib Ma'nâlar Acîb Hayaller: Latîf ve Aşık Çelebi Tezkirelerinden Hareketle Belâgat Terimi Olarak Garib Sıfatı", **Aşık Çelebi ve Şâirler Tezkiresi Üzerine Yazılar**, Hatice Aynur ve Aslı Niyazoğlu (Haz.), İstanbul: Koç Üniversitesi, 147-165 (Kitap Bölümü).

PAKSOY, Keziban (2016a), "Son Dönem Belâgat Kitaplarından İbradâlî Mehmed Şükrü'nün İlm-i Belâgat Adlı Eseri (Metin)", **Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi**, S: 4: s. 32-52.

PAKSOY, Keziban (2016b), "Mîzânü'l-Edeb'in Beyân Bölümü ile İlm-i Belâgat Adlı Eser'in Mukayeseli Değerlendirilmesi", **Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (DÜSBED)**, C. VIII, S: 15, s. 290-298.

PALA, İskender (1993), "Divan Şiiri, İrsâl-ı Mesel, Hayat ve Gelenek", **Tarih ve Toplum**, C. XX, S: 119, s. 25-27.

PALA, İskender (1995), "Müstesna Gazeller: İştikak", **Türk Edebiyatı**, C. XXIII, S: 259, s. 29-30.

PALA, İskender (1996), "Mübalağa! Ne Seninle Ne Sensiz", **Türk Edebiyatı**, C. XXIV, S: 269, s. 13-14.

PEKTAŞ, Mehmet (2012), "Latîfî Tezkiresinde Edebî Sanatlar ve Edebî Sanatlarla İlgili Değerlendirmeler", **Turkish Studies**, C.VII, S: 3, s. 2157-2175.

POLAT, Göksel ve Gülcan Alıcı (2017), "Nâilî'nin Hep Redifli Gazelinin İlk İki Beytini Meânî İlimi Açısından İnceleme Denemesi", **International Journal of Language Academy**, Volume 5/4, s. 234-241.

SARAÇ, Mehmet Yekta (1999), "Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan'ın Edebî Sanatlarına Farklı Bir Yaklaşım", **İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri**, S: 8, s. 293-299.

SARAÇ, Mehmet Yekta (2002), "Tevriyedeki İhâm", **İlmî Araştırmalar**, S: 13, s. 133-149.

SARAÇ, Mehmet Yekta (2004), "Edebî Sanat Terimlerinin Türkçe Karşılıkları Üzerine", **İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C. XXII, s. 131-147.

SARAÇ, Mehmet Yekta (2004), "Osmanlı Döneminde Belâgat Çalışmaları", **Journal of Turkish Studies**, Türklük Bilgisi Araştırmaları: Kaf Dağının Ötesine Varmak, Günay Kut Armağanı II, C. XXVIII, S: I, s. 311-344.

SARAÇ, Mehmet Yekta (2004), "Selahaddin-i Uşşakî'nin Belâgat ile İlgili Eseri ve Bu Eserdeki Edebî Terimler", **İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C. XXXI, s. 281-318.

SARAÇ, Mehmet Yekta (2007), "Osmanlı Dönemi Türk Edebiyatına (XIII. Yy-1860) Giriş: Sosyal ve Kuramsal Bağlam, Klâsik Edebiyat Bilgisi, Belâgat", **Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları, C. I, s. 334-348 (Kitap bölümü).

SARAÇ, Mehmet Yekta (2007), "Klâsik Edebiyat Bilgisine Göre Divan Şiirindeki Ahenk Ögeleri", **İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C. XXXVII, S: 37: s. 105-136.

SAYEK, Hakan (2013), "Talîm-i Edebiyat'ın Hatimesi Üzerine", **Turkish Studies**, C. VIII, S: 1, s. 2227-2239.

SELÇUK, Bahir (2019), "Teşbih-i Belîğde Kendisine Benzetilen Unsur Olarak Deniz: Ahmed Kuddusî Divanı Örneği", **Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature**, C. V, S:1, s. 94-107.

SERTKAYA, Ayşegül (1999), "Doğu Türkçesiyle Yazılmış Leffüneşirli Bir Kasidenin Kaynakları Üzerine Düşünceler", **İlmî Araştırmalar**, S: 7, s. 178-190.

SHAREF, Ali Mohammed (2019), "Su Kasidesinde Mürekkeb Teşbih'in Kullanımı", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi**, C. XXIII, S: 1, s. 140-149.

SOLMAZ, Süleyman ve Muhterem SAYGIN (2018), "Türk Edebiyatında Secî ve Gülşen-i Şu'arâ Örneği", **Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature**, C. IV, S: 3, s. 841-862.

SOYSAL, M. Orhan (2007), "Edebî San'atlar ve Tanınması", **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. XVI, S: 1, s. 413-428.

SUBAŞI, Derya Adalar (2014), "Arap ve Türk Belâğâtında Me'ânî İlimine Genel Bir Bakış", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C.VII, S: 34, s. 9-18.

SULA, Murat (2013), "Cazim ve 'Belâgat' İsimli Eseri", **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, C. II, S: 1, s. 105-134.

ŞABAN, İbrahim (2008), "19. Yüzyıl Osmanlı Âlimlerinin Belâgata Dair Eserleri", İstanbul: **Şarkiyat Mecmuası**, S: 13, s. 119-134.

ŞABAN, İbrahim (2011), "Osmanlı Âlimlerinin Arap Belagatine Dair Eserleri", İstanbul: **Şarkiyat Mecmuası**, S: 17, s. 107-132.

ŞAFAK, Yakub (1997), "Sürûfî'nin Bahrü'l-maârif'i ve Bu Eserdeki Teşbih ve Mecaz Unsurları", **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S: 4, s. 217-235.

ŞENSOY, Sedat (2002), "Belâgat Geleneğinde Aklî Mecâz Tartışmaları", **İslam Araştırmaları Dergisi**, S: 8, s. 1-37.

ŞENYURT, Mehmet (2018), "Hayâî Bey'in Gazellerinde Söz Sanatlarına Dayalı Ahenk Unsurları", **Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi**, C. III, S: 5, s. 106-116.

TANÇ, Nilüfer ve Jülide ERKEN (2017), "Necâî Bey'in Gazellerinde Hüsn-i Ta'lîl Sanatının İşlevi", **Türk & İslam Dergisi**, S: 12, s. 262-280.

TANYILDIZ, Ahmet (2007), "Kelimenin Fesâhati ve Fasîh Divanı Örneği", **Turkish Studies**, C. II, S: 4, s. 731-739.

TAŞ, Hakan (2018), "Edebî Sanatların Metin Tamirine Katkısı", **Bir devr-i Kadîm Efendisi Prof. Dr. Tahir Üzgör'e Armağan**, Üzeyir Arslan, Hakan Taş, Ömer Zülfe (Ed.), Ankara: İlahiyat Yayınları, 620-639 (Kitap bölümü).

TOLASA, Harun (1986), "18. Yy. da Yazılmış Bir Divan Edebiyatı Terimleri Sözlüğü-Müstakimzâde'nin İstîlâhâtü'ş-Şi'riyesi", **İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C. 24, s. 363-380.

TOPÇUOĞLU, Hayriye (2004), "Cumhuriyet Öncesinde Belâgat ve Edebî Bilgilere Dayalı Ders Kitaplarında Dil ve Edebiyat Öğretimiyle İlgili Tespitler", **Bilge Dergisi**, S: 41, s. 40-62.

TOSUN, İbrahim (2012), "Latîf Tezkiresi'nde Seciler ve Tümce Özellikleri", **Turkish Studies**, C. VII, S: 1, s. 2003-2006.

TURAN, Selami (2009), "Divan Şairlerinin 'Zevrak' Etrafında Oluşturdukları Benzetme Dünyası", **Turkish Studies**, C. IV, S: 2, s. 1039-1071.

UYAN, Ömer (2018), "Mihalicî Mustafa Efendi'nin Zübdetü'l Beyân İsimli Belâgat Kitabı (Tahlil-Metin)", **Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature**, C. IV, S: 2, s. 473-522.

ÜSTÜNER, Kaplan (2009), “Şiir, Şair ve Edebi Kurallara Dair Yazılmış Bir Mesnevi: Fenniyye-İ Eş’âr”, **Turkish Studies**, C. IV, S: 7, s. 826-892.

ÜSTÜNOVA, Kerime (2001), “Söz Sanatlarının Oluşmasında Tekrarların Rolü”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten**, C. XLIX, s. 234-244.

ÜZGÖR, Tahir (1995), “Klasik Şiirimizin Anlaşılabilmesi ve Miftahü’l-Ebrar”, **Journal of Turkish Studies**, Türklük Bilgisi Araştırmaları, Abdülbaki Gölpınarlı Hatıra Sayısı II, S: 19, s. 249-298.

YAĞMUR, Hilal (2017), “Mecâz (İsti’âre-Mecâz-ı Mürsel) Konusunun Belâgat Kitaplarında Ele Alınışına Dönük Bazı Tespit ve Öneriler”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. X, S: 53, s. 284-292.

YALÇINKAYA, Şerife (2007), “Yol Metaforu ve Klâsik Türk Edebiyatında Arayış Yolculukları”, **EÜ Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, S: 13, s. 251-260.

YERİNDE, Adem (2018), “Belagat İlminde Müşâkele Sanatı”, **Usûl İslam Araştırmaları**, S: 30, s. 7-30.

YEŞİLÇİÇEK, Vedat (2001), “Edebiyat Teorisi Temel Kitaplarında Teşbih Sanatı”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S: 2, s. 221-235.

YEŞİLÇİÇEK, Vedat (2010), “Edebiyatımızda Nazariyât Tartışmaları ve Mizânü’l-Edeb Adlı Eserin Bu Tartışmadaki Yeri ve Önemi”, **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C.III, S: 2, s. 115-123.

YETİŞ, Kâzım (1983, 1984), “Ahmet Cevdet Paşa’nın Belâgat-ı Osmâniyyesi ve Uyandırdığı Akisler I-III”, **Kubbealtı Akademi Mecmuası**, S:1, s. 51-64; S:2, s. 57-74; S:1, s. 43-61.

YETİŞ, Kâzım (1984), “Edebiyat Nazariyesi Sahasında Batıya Açılan İlk Kitap: Mebâni’l İnşâ”, **Mehmet Kaplan’a Armağan**, İstanbul: Dergâh Yayınları, s. 306-316.

YETİŞ, Kâzım (1985), “Yenileşme Devri Türk Edebiyatında Millî Rhétorique Meselesi”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı (Belleten)**, s. 199-210.

YETİŞ, Kâzım (1987), “Belâgat, Rhétorique ve Edebiyat Nazariyesi Sahasında Türkçe Neşredilmiş Kitapların Açıklamalı Bibliyografyası I”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten**, **Türk Tarih Kurumu Basımevi** s. 367-406.

YETİŞ, Kâzım (1988), “Tanzimat Sonrası Kullanılan Bazı Yeni Edebî İstihlâklar”, **Türk Dünyası Araştırmaları**, S: 52, s. 197-202.

YETİŞ, Kâzım (1988), “Tanzimat Sonrası Belâgat ve Rhétorique Kitaplarımıza Fransız Rhétorique Kitaplarının Tesirleri”, **Türk Dünyası Araştırmaları**, S: 56, s. 93-99.

YETİŞ, Kâzım (1990), “Dede Korkut Hikâyeleri Üzerine Edebî Sanatlar Bakımından Bir Araştırma”, **Türk Dili**, S: 460, s. 185-189.

YETİŞ, Kâzım (1993), “Edebiyat Nazariyesi Kitaplarında Namık Kemal’in Eserlerinin Örnek Olarak Değerlendirilişi”, **Doğumunun Yüz Ellinci Yılında Namık Kemal**, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, s. 117-136. (Kitap bölümü)

YETİŞ, Kâzım (1996), “Dilin Gelişmesi Açısından Edebî Sanatlar ve Bunların Tasnifi”, **Uluslar Arası Türk Dil Kongresi** (26 Eylül-3 Ekim 1988), Ankara: TDK Yayınları.

YETİŞ, Kâzım (2000), “XVI. Yüzyıl Başında Yazılmış Bir Kavâid-i Şiiriyeye Risâlesi”, **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C. 29, s. 285-343.

YETİŞ, Kâzım (2001), “Şiir ve Retorik”, **Hece**, S: 53-54, s. 244-246.

YETİŞ, Kâzım (2006), “Belâgat Kitaplarında Fuzûlî'nin Örnek Olarak Değerlendirilişi”, **Belâgattan Retoriğe**, İstanbul: Kitabevi, s. 194-221. (Kitap bölümü)

YETİŞ, Kâzım (2006), “Yenileşme Dönemi veya Osmanlı Modernleşmesi (1860-1923):Belâgattan Retoriğe Teori Arayışları”, **Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları, C. III, 273-286 (Kitap bölümü).

YILDIRIM, Abdullah (2012). “Ahmed Matlûb, el-Belâğa ‘inde’s-Sekkâkî” (Kitâbiyat), **İslâm Araştırmaları Dergisi**, S: 28, s. 153-165.

YILDIZ, Ayşe (2004), “Seci Kavramı ve Secinin Divan-i Lügatü't-Türk'te Yer Alan Savlarda İncelenmesi”, **Milli Folklor**, C. VIII, S: 64, s. 107-122.

YILDIZ, Ayşe (2007), “Bazı Belâgat Kitaplarına Göre Secî'nin Tanım ve Tasnifi Üzerine Düşünceler”, **Turkish Studies**, C. II, S: 4, s. 1055-1065.

YILDIZ, Ayşe (2017), “Klasik Türk Şiirinde Menekşe ile İlgili Benzetmelerin Kökeni Üzerine”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, S: 19, s. 433-450.

Çalışmamızda 220 adet belagat üzerine yazılmış makale tespit edilmiştir. Şüphesiz klasik Türk edebiyatı sahasında belagat çerçevesinde yazılan makalelerin sayısı bununla sınırlı değildir. Tespit edemediğimiz metinler de mutlak vardır. Tespit ettiğimiz makalelerden önemli bir bölümü 2007 yılı sonrasına aittir. 2007 yılına kadar belagat üzerine yapılan çalışmalara yönelik literatür çalışmalarında 60 makale tespit edilmişken bu sayı aradan geçen on üç yıl zarfında 130'dur. 2007 yılı sonrasında belagat çerçevesinde yapılan makale çalışmalarında büyük artış yaşandığı gözlemlenmektedir. İncelenen edebi metinlere yöneltilen değişik bakış açıları, araştırmacı sayısındaki artış belagat çerçevesindeki makale çalışmalarının yükselmesindeki temel etken olmakla birlikte belagatin metin incelemelerinde temel olma özelliğini koruduğunun bir göstergesidir.

Makalelerin büyük bölümü belagatin beyan ve bedii bölümüne dâhil olan edebi sanatları konu alan çalışmalardır. Öyle ki 220 çalışmadan 120'si edebi sanatlarla ilgili çalışmalardır. Edebi sanatlar aracılığıyla metinleri değişik boyutlarıyla ele alıp incelemeyi hedef alan bu çalışmalarda edebi sanatların metnin diline ve anlatımına kattığı zenginlikler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Edebi sanatlara yönelik yapılan çalışmalarda kimi zaman konu alınan edebi sanatın penceresinden şairlerin üslupları, imaj dünyaları incelenirken kimi çalışmalarda ise meyveler, şarap gibi imgeler üzerinden edebi sanatların kullanılışı üzerinde durulmuştur. Bazı çalışmalarda ise edebi sanatın kendisi konu alınmış kapsamı tam olarak belirlenemeyen üzerinde ihtilaflar bulunan kinaye, hüsn-i talil, tecâhül-i arif, istifhâm, iham, leff ü neşr gibi edebi sanatlar belli başlı belagat kitaplarından ve değişik şairlerin şiirlerinden örneklerle işlev ve tanım bakımından açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda M. F.

Köksal'ın tecâhül-i arif, istifhâm, seci, leff ü neşr sanatlarını konu aldığı makaleleri aydınlatıcı bilgiler içermektedir. Edebi sanatlara yönelik çalışmalarıyla dikkat çeken diğer bir araştırmacı M. Eliaçık'tır. Eliaçık belli bir edebi sanatı konu edindiği makalelerinde belli başlı belagat kitaplarını inceleyerek incelediği edebi sanatı belagat eserlerinin mukayesesine tabi tutar ve değerlendirmelerde bulunur. Araştırmacı bu şekilde yirmi bir edebi sanatı belagat kitaplarından inceleyerek her bir sanatı ayrı ayrı konu aldığı makalelerinde tarif, tasnif ve değerlendirmelerde bulunmuştur. Edebi sanatlar ve anlatıma katkıları üzerine yapılan çalışmalar Türkçenin anlatım olanaklarını ve zenginliklerini göstermesi bakımından değerli çalışmalardır.

Arap ve Türk belagat kitapları ile bunlara yazılan şerh, haşiye ve telhislere yönelik 47 makale çalışması yapılmıştır. Bu çalışmalarda belagatle yönelik eski metinler tanıtılmış, kimilerinin yeni yazıyla metinleri ortaya konulmuştur. Bazı çalışmalarda ise kimi eski belagat kitapları farklı bakış açılarıyla incelenmiş belagat ilmine katkıları ele alınmıştır. Belagat kitapları içerisinde *Telhîsü'l Miftâh*, *Belâgat-ı Osmâniyye*, *Ta'lim-i Edebiyât*, *Mecâmiü'l-Edeb*, *Mizanü'l-Edeb* makalelere konu olan belli başlı belagat kitaplarıdır. Yapılan çalışmalar içerisinde belagatle ilgili eserleri belli açılardan karşılaştırmaya yönelik iki çalışmanın da yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar *Ahmed Hamdi'nin 'Belâgat-ı Lisân-ı Osmânî ve Ahmed Paşa'nın Belâgat-ı Osmâniyye' Adlı Eserlerinin Mukayesesini ile Mizânü'l-Edeb'in Beyân Bölümü ile İlm-i Belâgat Adlı Eser'in Mukayeseli Değerlendirilmesi* başlıklı çalışmalardır. Bilinmeyen belagat eserlerinin ilim dünyasına kazandırılması ve belagat kitaplarının tanıtılıp içeriğinin açıklanmasına yönelik yapılan bu çalışmaların edebiyat araştırmalarına katkıları oldukça önemlidir.

Belagat çerçevesinde yapılan makale çalışmalarının büyük bölümü klasik belagat anlayışından hareketle yapılan çalışmalardır. Bunun yanında klasik Türk şiiri araştırmalarında modern yaklaşımlar çerçevesinde retorik ve dil biliminin araştırma yöntemleri ve verilerinden hareketle edebi metinleri belagat öğeleri bakımından inceleyen on bir makale çalışması yapılmıştır. Bu çalışmalardan yedisi konu alınan edebi metinlerdeki güzellik, tasavvuf, dünya, yol, şarap, ölüm, hayvan, su metaforlarıyla ilgilidir. İki çalışmada ise karşılaştırmalı inceleme yapılmış olup belagat-metafor, delalet-gösterge karşılaştırmaları yapılmıştır. Dil bilimi kaynaklarında edebi sanatların kullanımı, retorik ve metinlerarasılık üzerinde de birer makale çalışması yapılmıştır.

3. Tezler

AĞZIKARA, Remzi (1999), **15. Yüzyıl Divan Şairlerinden Adnî, Avnî, Cem Sultan, Mihrî Hatun ve Cemalî'de Ayet ve Hadis İktibâsları**, Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AKDAĞ, Ahmet (2018), **Telhîsü'l-Miftâh'ın Türkçe Tercümeleri ve Mütercimi Bilinmeyen Türkçe Bir Tercümesi (Metin-İnceleme)**, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 520 s.

ALTINTOP, Selim (2006), **Belâgat-ı Osmâniyye'deki Edebî Terimlerin Tanımları ve Tasnifi Üzerine Bir Araştırma**, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 467 s..

ALVAN, Türkan Çınar (2005), **Emrî Divanı'nın Nazım Bilgisi ve Belâgat Yönünden İncelenmesi**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 380 s.

ARSLAN, Hüseyin (2018), **Hatip El-Kazvini'nin Telhis ve İzah Adlı Eserlerinde Sekkaki'ye İtiraz Ettiği Meseleler**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 373 s.

ASANA, Cennet (2019), **Sekkâkî'nin Miftâhu'l-ulûm Adlı Eserindeki İlmü'l-istidlâl Bahsinin Tahlili**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 108 s.

AY, Orhan (2016), **Necâtî Bey Divanı'nda İrsâl-ı Mesel ve Temsili Teşbih**, Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AYAR, Sevda Çilem (2015), **Fuzûlî Divanı'nda Bir Üslup Özelliği Olarak Leff ü Neşr**, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AYDIN, Fatma (2019), **Milli Kütüphane Yz A 9216/2'de Kayıtlı İlm-i Belâgat Kısımları (Transkripsiyon ve İnceleme)**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AYDOĞAN, Saliha (2007), **Said Paşa Mîzânü'l-Edeb/İnceleme-Metin-Dizin**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AYTEKİN, Murat (2006), **Vak'anüvîs Halîl Nûrî'nin 'Matla'u'n-Nûr' Adlı Telhîs Tercümesi**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 286 s.

BARANOĞLU, Şahin (1999), **Abdurrahman Süreyya Mizanü'l-Belaga (2 cilt)** Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 649 s.

BENLİ, M. Sami (1991), **Osmanlı Devletinin Kuruluşundan Fatih Devri Sonuna Kadar Geçen Dönemde Arapça Belâgate Dair Eser Yazan Osmanlı Türk Âlimleri**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 252 s.

BENLİ, M. Sami (1991), **Yusuf el-Kırmastî, Hayatı ve et-Teybin fi'l-meanî ve'l-Beyan'ı**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 508 s.

BENZER, Nazife (2016), **Mebâni'l-İnşâ-Cild-i Sâni**, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

CANBOLAT, Murat (2017), **Nâbî'nin Hayriye Adlı Eserindeki Ayet ve Hadis İktibâsları ile Nâbî'nin Dinî ve Ahlakî Bakış Açısı**, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi.

ÇANDIR, Halime (1996), **Ahmed Cevdet'in Belâgat-ı Osmâniyye İsimli Eserinin Günümüz Alfabetiyle Yazılması**, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 248 s.

ÇELİK, Nurgül (2019), **Fuzûlî'nin Türkçe Dîvânı'ndaki Gazelerde Edebî Sanatlar**, Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 451 s.

ÇOPUR, Emel Nalçacıgil (2016), **16. Yüzyıl Mesnevilerinde Ayet ve Hadis İktibâsları**, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 951 s.

ÇORAK, Reyhan (2002), **Klasik Edebiyatta Sevgilide Göz, Kırpık ve Kaş Üzerine Benzetmeler**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇUKURLU, Talip (2010), **Yunus Emre Divanı'nda Teşbih**, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 157 s.

DEMİR, Gökhan, (2016), **et-Tansîsü'l-Muntazar fî Şerhi Ebyâti't-Telhîs ve'l-Muhtasar (Transkripsiyonlu Metin İnceleme)**, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 599 s.

DEMİRCİLER, Ahmed Zahid (2014), **Mustafa İzzet Def'ü'l-Mesâlib fî Edebî'ş-Şâ'ir ve'l-Kâtib (İnceleme-Metin-Dizin)**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 708 s.

DEMİRCİLER, Ahmed Zahid (2020), **Belâgat Açısından Şeyhülislâm Yahyâ Divanı**, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 328 s.

DİLEK, Esra Derya (2013), **19.Yüzyıl Osmanlı Basınındaki Belâgat Tartışmaları Işığında Edebiyatın Dönüşümü**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 97 s.

DİNÇ, Yasemin (1994), **Mecami'ül Edeb'in Şiirde Ahenk Kavramı Açısından İncelenmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 303 s.

DURSUN, Hazer (1993), **et-Taftazânî ve Arap Dili ve Belâgatındaki Yeri**, Doktora Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 114 s.

EKİCİ, Mehmet Rauf (2016), **Şeyh Gâlib Divanı'nda Benzetmeye Dayalı Edebî Sanatlar**, Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

FİDELİER, Tülay (1988), **Belâgat-ı Osmâniyye Hakkında Yayınlanmış Risalelerden Birkaçı**, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÖKSOY, Fatih (2019), **Bereketzâde İsmail Hakkı'nın Esrâr-ı Belâgat Adlı Eserinin Cüz'-i Evvel Kısmı (İnceleme-Metin)**, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 340 s.

GÜLEÇ, İsmail (1997), **Bahrü'l-Maârif'te Geçen Edebiyat Terimleri**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 107 s.

GÜNEŞ, Bahadır (2009), **Belâgat Ekseninde Retorik/Dil Bilimi Terimleri**, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 302 s.

GÜNEŞ, Halit (2009), **Mehmet Rifat Mecâmiü'l-Edeb Birinci Cilt (İnceleme-Metin)**, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, X+511 s.

HAŞICI, Duygu (2010), **Klasik Türk Şiiri Öğretiminde Leff ü Neşr Sanatından Yararlanma**, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

İNCİ, Günay (2007), **Bâkî'nin Gazellerinde Teşbih**, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 128 s.

İBRAHİM, Mumammed (2002), **İstiâre Risâleleri ve Kemal Paşazâde'nin Risâle-i İstiâriyye'si**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 196 s.

İSHAKOĞLU, Ömer (2004), **Türklerin XV-XVI. Asırlarda Arapça Belagata Yaptığı Katkıları**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 130 s.

KAÇAR, Mücahit (2010), **İbn-i Kemâl Divanı'nın İncelenmesi: Nazım Bilgisi-Belâgat-Üslup-Dil Özellikleri ve Muhtevâ**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KALYON, Abuzer (1998), **Ahmed Cevdet Paşa'nın Belâgat-ı Osmâniyye'si: Transkripsiyonlu Metin-İndeks (s.1-101)**, Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 79 s..

KALYON, Filiz (1998), **Ahmed Cevdet Paşa'nın Belâgat-ı Osmâniyye'si: Transkripsiyonlu Metin-İndeks (s.101-203)**, Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 141 s.

KAPTAN, Yılmaz (1999), **Ahmet Paşa Divanı'nda Edebî Sanatlar**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 397.

KANSU, Ahter (1947), **Bâkî'nin Gazellerinde İnsan Güzelliğine Ait Müşebbehühbihler**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

KARADENİZ, Mustafa Uğur (2018), **İslam Sanatları Estetiği Açısından Klasik Türk Şiiri**, Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 503 s.

KART, Elif (2014), **Doğu Belagatı ve Batı Retoriği Üzerine Mukayeseli Bir İnceleme**, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 77 s.

KAYA, Bülent (2016), **Bâkî Divanı'nda Edebî Sanatlar**, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAYAPINAR, Mustafa (2006), **Belağatta Talebi İnşa (Dilek Bildiren Anlatımlar)**, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 209 s.

KAYHAN (ERTÜRK), Şaziye (1996), **Divan-ı Belâgat-Ünvanı Nazm V (İnceleme-Metin)**, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 381 s.

KILIÇ, Atabey (1990), **Üskübî'nin Şerh-i Telhîs'i**, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 74 s.

KIRMAN, Aydın (1996), **Necâfî Bey Divanı'nın İlk Yüz Gazelindeki Benzetme Sanatlarının Dil Yönünden İncelenmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 191 s.

KIZILDAĞ, Tuğba Adalar (2014), **Şeyhülislam Yahya Divanı'nda 1-252. Gazelerde Ahenk Unsurları (Cinas, İştikak, Kalb)**, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 83 s.

KOCAKAPLAN, İsa (1990), **Yahya Kemal'in Şiirlerinde Edebî Sanatlar**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 474 s.

KUFACI, Osman (2006), **Adnî Divanı ve Adnî Divanı'nda Benzetmeler**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 235 s.

KUNDUZ, Mehmet (2017), **Fuzûlî'nin Leylâ vü Mecnûn Mesnevisinde Tasvir Ögesi Olarak Teşbih**, Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 160 s.

KUTLU, Tarık (1975), **Figânî ve Divançesi'nde Edebî Sanatlar**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.

OKATAN, H. İbrahim (1986), **Sûrurî'nin Bahrü'l-Maârif'i: İnceleme ve Mukaddime Metni**, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 98 s.

ÖNER, Esra (2004), **Nâbî Divanı'nda Teşbih Unsuru Olarak Çiçekler**, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 134 s.

ÖNER, Gonca (2008), **Mersiyelerde Ölüm ile İlgili Benzetme ve Kullanımlar**, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 126 s.

ÖZSARI, Merve (2019), **Münif Paşa'nın İlm-i Belâgat-La Rhétorique Adlı Eseri (İnceleme- çeviri yazılı metin- tıpkıbasım)**, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 191 s.

ÖZTEKİN, Mahmut Bolkar (2007), **Fuzûlî ve Şeyh Gâlib Divanları'nda Ney Metaforu**, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 71 s.

ÖZTÜRK, Zeki (1990), **Belâgat-ı Osmâniyye'deki Edebî Konu ve Terimlerin Tetkiki**, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZTÜRK, Erdem Can (2010), **Ali Cemâleddin, Arûz-ı Türkî, İlm-i Kavâfî, Sanâyi'-i Şîriyye ve İlm-i Bedî' (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)**, Yüksek Lisans Tezi, Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 458 s.

PARLATIR, İsmail (1972-73), **Ta'lim-i Edebiyât ve Benzerleri**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 120 s.

PEKTAŞ, Mehmet (2011), **XIV. yy. Divan Şiirinde Sevgiliye Dair Benzetmeler**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 859 s.

POLAT, Kadim (2016), **Ali Nazif'in Zinetü'l-Kelam'ı ve Türk Belâgatındaki Yeri**, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 101 s.

SELÇUK, Bahir (2004), **Ahenk Unsurları Bakımından Nef'i Dîvânı'nın Tahlili**, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 371 s.

SHAREEF, Mohammed Ali (2015), **El-Hatîb El-Kazvî'nin Telhîsu'l-Miftâh Eseri Işığında Klâsik Türk Edebiyatı Belâgat Terimlerinin Tasnîfi**, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 498 s.

SUMMAK, Abdülkadir (1999), **Miftâhu'l-Belâğa ve Mısbâhu'l-Fesâha - Transkripsiyonlu Metin-**, Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 209 s.

ŞABAN, İbrahim (2007), **Türk-Osmanlı Âlimlerinin Arap Belagatine Yaptıkları Katkıları (XVII-XVIII. Asırlar)**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ŞAFAK, Yakup (1991), **Sürûrî'nin Bahrü'l-Ma'ârif'i ve Enîsü'l-Uşşâk İle Mukâyesesi**, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 543 s.

ŞAHİN, Esmâ (2005), **Sinan Paşa'nın Tazarru'-nâme'sindeki Benzetme Unsurları ve Edebî Tasvirler**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 320 s.

ŞEN, Ayhan (2010), **Sinan Paşa'nın Maârifnâme'sinde Beyân ve Bedî' Kapsamındaki Edebî Sanatların Tahlili**, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 278 s.

TANÇ, Nilüfer (2006), **Salim Divanı'nda (Gazellerde) Edebî Sanatların Kullanımı**, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 362 s.

TEKDEMİR, Mustafa (2012), **Mehmet Abdurrahman'ın Belâgat-ı Osmâniyye Adlı Eseri: Metin-İnceleme**, Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 198 s.

TOROĞLU, Fatma (2018), **Esrar-ı Belâgat Mukaddimesi'nde Sıfatlar (Çeviriyazı-Tıpkıbasım-Arapça ve Farsça Kelimeler Sözlüğü)**, Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 221 s.

TURKUT, Tuğba (2014), **Şeyhülislam Yahya Divanı'nda 253-452. Gazellerde Ahenk Unsurları (Cinas, İştikak, Kalb)**, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 92 s.

URAL, Mustafa (2014), **Fuzûlî'nin Türkçe Divanı'ndaki Kaside, Kıt'a ve Musammatlarda Edebî Sanatlar**, Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 305 s.

ULUS, Hasan Fehmi (1994), **Şemseddin en-Niksârî ve "Şerhu'l-İzah",** Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 368 s.

UYŞAL, Selçuk (1991), **Mehmed b. Abbâs'ın Keşfü'l-Ferâ'id'i**, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 93 s.

ÜLKEN, Fatih (1990), **Şeyh İsmâil Ankaravî'nin Miftâhu'l-Belâğa ve Mısbâhu'l-Fesâha'sı**, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 87 s.

ÜZÜMCÜ, Ali (2010), **Mihaloğlu Ali Bey Gazavatnâmesi'ndeki (864-1795 beyitleri) Telmih ve Kıssaları Üzerine Bir İnceleme**, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi.

VARIŞOĞLU, Mehmet Celal (2004), **18.Yüzyıl Divan Şiirinde İstiâre, Mecâz ve Mazmun Kavramları ve Yüzyılın Şiirine Genel Bakış**, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 761 s.

YALAR, Mehmet (1997), **el-Hatîb el-Kazvîni ve Belâgat İlmindeki Yeri**, Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 171 s.

YEŞİLÇİÇEK, Vedat (1996), **Bazı Edebî Sanatların Belâgat Kitaplarına Göre Tanımı ve Tasnifi**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 369 s.

YETİŞ Kâzım (1981), **Talim-i Edebiyat'ın Rhetorique ve Edebiyat Nazariyatı Sahasına Getirdiği Yenilikler**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.

YILDIRIM, Mehmet (2002), **Bâkî Dîvânı'nda Sözün Gerçek Anlamına Dayalı Sanatlar**, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 94 s.

YILDIZ, Ayşe (2002), **Eski Türk Edebiyatında Secî**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 246 s.

YILDIZ, Fatma (2016), **Mebâni'l-İnşâ-Cild-i Evvel**, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 255 s.

YILMAZ, Kadriye (2009), **Ahmet Hamdî'nin Belâgat-ı Lisân-ı Osmânîsi'ndeki Terimlerin Tanımları ve Tasnifi Üzerinde Bir Araştırma**, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 363 s.

Belagat ve belagatin kapsamındaki konular çerçevesinde Cumhuriyet sonrasında 88 lisansüstü tez çalışması tespit edilmiştir. Tez çalışmalarının 40'ı 2007 yılından sonrasına aittir. Belagate dair konular çerçevesinde son yıllarda yazılan makale sayılarındaki büyük artışın tez çalışmalarında yaşanmadığı görülmektedir. Yazılan tezlerin üç ana başlık altında gruplandırabiliriz: 1. Belagat ilmi çerçevesinde yazılmış eserlerin çeviri yazılı metni ve incelemesine yönelik tezler. 2. Belli başlı belagat eserlerine yönelik yapılan inceleme çalışmaları. 3. Klasik Türk edebiyatı metinlerinde beyan ve bedii sanatlarına yönelik tezler.

Belagat ilmi çerçevesinde yazılmış eserlerin çeviri yazılı metni ve incelemesine yönelik 24 tez çalışması tespit edilmiştir. Hazırlanan tezler içerisinde *Miftâhu'l-Belâğa ve Mısbâhu'l-Fesâha*, *Mizânü'l-Belâğa*, *Mebâni'l İnşâ*, *Mecâmiü'l-Edeb*, *Belâgat-ı Osmaniyye*, *Bahrü'l-Maârif*, *İlm-i Belâgat-La Rhétorique*, *Ta'lim-i Edebiyat* gibi Türk edebiyatının önemli belagat eserlerinin çeviri yazılı metinleri ortaya konmuştur. Ayrıca büyük Arap belagatçilerinin eserlerine yazılan şerh, telhis ve tercümelere ait risaleler transkribe edilerek araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

Tanzimat öncesi ve sonrası belli başlı belagat eserlerinin incelenmesine yönelik tez çalışmaları içerisinde en çok üzerinde durulan *Belâgat-ı Osmaniyye*'dir. *Belâgat-ı Osmaniyye* üzerine beş tez çalışması yapılmıştır. Üzerinde inceleme yapılan diğer belagat kitapları ve tez sayıları *Mecâmiü'l-Edeb* (3), *Ta'lim-i Edebiyat* (2), *Mizânü'l Edeb* (1), kısmi bir belâgat eseri olan *Bahrü'l-Maârif* üzerine üç, *Mebâni'l-İnşâ* (2), *Esrâr-ı Belâgat* (1) şeklindedir. Büyük belagat ustaları Kazvîni, Sekkâkî, Taftezânî ve eserleri üzerine inceleme ve mukayeseleri konu alan beş tez çalışmasını da bu gruba dâhil edebiliriz. Özellikle Mohammed Ali Shareef tarafından hazırlanan *El-Hatîb El-Kazvîni'nin Telhîsu'l-Miftâh Eseri Işığında Klâsik Türk Edebiyatı Belâgat Terimlerinin Tasnifi* başlıklı doktora çalışmasında belagatin ortaya çıkışı ve tarihi seyri, belagat ilminin kaynakları, belagat ekolleri ve Osmanlı döneminde Anadolu'da belagat

çalışmaları ele alınmıştır. Ayrıca Osmanlı dönemi belagat çalışmalarını tanıtan üç tez çalışması da yapılmıştır.

Edebi metinlerdeki beyan ve bedii sanatlarını konu alan tez sayılarında 2007 yılı sonrasında kısmi de olsa bir artış görülmektedir. Bu kapsamda yapılan tez çalışmaları belli bir divandaki edebi sanatları bulma veya belli bir edebi sanatın divanlardaki görünümüne üzerine yoğunlaşmaktadır. Klasik Türk şairlerinden Fuzûlî, Bâkî, Ahmet Paşa, Figânî, Şeyh Gâlib, Sâlim'nin şiirlerini edebi sanatlar bakımından inceleyen tez çalışmaları yapılmıştır. Fuzûlî ve Bâkî'nin şiirleri üzerine ikişer tez çalışması yapılmıştır. Sinan Paşa'nın Maarifnâme'si ve Yahya Kemal'in şiirleri üzerinde de edebi sanat çalışması yapılmıştır. Edebi sanatlar içerisinde tezlere en çok konu olan edebi sanat teşbih'tir. Teşbihleri konu alan 11 tez çalışmasının iki şekilde yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar ya bir metindeki teşbihleri tespit ve incelemeye yöneliktir ya da sevgili, sevgilinin güzellik unsurları, tabiat, ölüm gibi kavram ve olgular üzerine yapılan teşbihleri konu alan çalışmalardır. İrsal-i mesel, leff ü neşr, telmih üzerine de tezler hazırlanmıştır. Hazırlanan tezlere konu edilen divanlarda bu sanatların anlatıma ve muhtevaya katlısı incelenmiştir. Belagatin bedii bölümüne giren ahenkle ilgili sanatları Şeyhülislam Yahyâ ve Nefî divanlarında incelemeye dönük üç tez çalışması yapılmıştır. Divan ve mesnevilerde ayet ve hadis iktibasları üzerine üç tez çalışması yapılırken üç tez çalışmasında da Emrî, Şeyhülislam Yahyâ, İbn-i Kemâl divanları belagat başlığı altında incelenmiştir. Bir teze edebi sanatların belagat kitaplarındaki tanım ve tasnifleri konu edilmiş diğer bir tezde 18. yüzyıl istiare, mecaz, mazmun kavramları incelenmiştir.

Klasik belagat anlayışındaki gelişme ve değişimin bir yansıması olarak belagat ve retorik konularını karşılaştırmalı şekilde ele alan üç tez çalışması yapılmıştır. Bu tezler *Belagat Ekseninde Retorik/Dilbilim Terimleri, Doğu Belagatı ve Batı Retoriği Üzerine Mukayeseli Bir İnceleme, 19.Yüzyıl Osmanlı Basınındaki Belâgat Tartışmaları Işığında Edebiyatın Dönüşümü* başlıklarında yazılmıştır. *Fuzûlî ve Şeyh Gâlib Divanları'nda Ney Metaforu* başlıklı tez çalışması da klasik belagat anlayışı dışında edebi metinleri konu alan çalışmalardandır.

Sonuç

Son yıllarda belagat çerçevesinde yazılan kitap, makale tezler belagate olan ilginin arttığını göstermektedir. Yapılan çalışmalar göstermektedir ki klasik belagat anlayışı klasik Türk edebiyatı metinlerini incelemeye temel zemin olma özelliğini korumaktadır. Belagatin Beyan ve Bedii bölümlerine yönelik çalışmaların ağırlıkta olmakla birlikte özellikle Arap belagatinin temel kaynakları ile Osmanlı dönemi belagat eserleri üzerine yapılan transkripsiyon, tercüme ve metin incelemeleri belagat alanındaki kaynak çeşitliliğinin artması açısından önemlidir.

Belagatle ilgili 141 kitap çalışması tespit edilmiştir. Kitap çalışmalarının büyük bölümü Batıya yönelmeyle birlikte edebiyat nazariyesi ve belagat alanında Türkçe kaynaklar ortaya koyma ihtiyacından kaynaklanan eserlerdir. Bu eserlerin çoğu yeni açılan eğitim kurumlarında ders kitabı olarak okutulma amacıyla hazırlanmışlardır. Cumhuriyetten sonra belagat alanında yazılan kitaplar sayıca azalmış daha çok belagatin bedii bölümünü konu alan sınırlı sayıda kitap yayınlanmıştır. Yapılan kitap çalışmaları içerisinde belagati tarihi gelişimi, bölümleri açısından kapsamlı olarak ele

alan ve doğrudan belagat kitabı olma özelliği taşıyan eserler M. Kaya Bilgegil'in *Edebiyat Bilgi ve Teorileri* ile M. Yekta Saraç'ın *Klasik Edebiyat Bilgisi: Belâgat* adlı eserleridir. Bu iki eser son yıllarda belagatle ilgili yapılan çalışmalarda temel başvuru kaynağı olma özelliğini taşımaktadırlar. Batı'ya yönelmeyle birlikte klasik belagat anlayışında yaşanan farklılaşmayı konu alan araştırmalarıyla Kâzım Yetiş'in kitap ve makale çalışmaları da belagat alanındaki önemli kaynaklardır.

Belagat alanında son yıllarda yapılan çalışmaların sayısında en büyük artış makalelerde yaşanmıştır. Kaçar tarafından 2007 yılında yapılan çalışmada Cumhuriyet sonrasında belagatle ilgili altmış makale tespit edilmişken 2007 yılı sonrasında yayımlanan 130 makale tespit edilmiştir. Makalelerdeki konu çeşitliliği de oldukça zengindir. Klasik belagat kaynakları, belagat anlayışındaki gelişmeler, belagatin bölümleri, edebi metinlerin belagat nazariyeleri üzerinden incelenmesine yönelik makale çalışmaları yapılmıştır. Makalelerin büyük bölümü belagatin beyan ve bedii bölümündeki edebi sanatlardan hareketle klasik Türk şiiri metinlerini değişik açılardan incelemeye yöneliktir. Belagati konu alan lisansüstü tez çalışmaları içerisinde Arap harfli belagat eserlerinin neşri ve tanıtılmasına yönelik yapılan tezler belagat alanındaki kaynak çeşitliliğini artırması açısından son derece önemlidir. Belagat sahasındaki çalışmalara yönelik hazırladığımız bibliyografya yukarıda verdiğimiz eserler sınırlı değildir. Kitap bölümü, bildiri şeklinde yapılan çalışmalar da göz önünde bulundurulduğunda eski Türk edebiyatı alanında belagatin ne denli büyük bir inceleme alanı olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

KAYNAKLAR

- BİLGEGİL, Kaya (2015), *Edebiyat Bilgi ve Teorileri*, Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.
- BOLELLİ, Nusreddin (2006), *Belâgat* (Beyân, Meânî, Bedî İlimleri-Arap Edebiyatı), İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay.
- ÇORAK, Reyhan (2007), "Divan Edebiyatı'nda Estetik Konusunda Yapılan Çalışmalar", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. V, S: 9, s. 447-465.
- DUYMAZ, Recep (2010), "Türk Edebiyatı Tarihinde Edebiyat Nazariyesi/Kuramı Oluşturma Çalışmaları", *Uluslararası Balkan Dil, Kültür ve Medeniyet Sempozyumu Bildirileri*, Edirne: Trakya Üniversitesi Matbaası, 57-67.
- KAÇAR, Mücahit (2007), Cumhuriyet Dönemi (1923-2007) Türk Edebiyatında "Belâgat" Çalışmaları, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. V, S: 10, 315-330.
- KILIÇ, Hulusi (1992), "Arap Belâgatı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.V, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 380-383.
- KILIÇ, Atabey (2007), *Ahmet Hamdî Belâgat-ı Lisân-ı Osmânî, İnceleme- Metin-Dizin*, Kayseri: Laçın Yayınları, 125 s.
- KILIÇ, Mustafa (2017), İlm-i Belâgat-La Rhétorique ve Mebâni'l-İnşâ Adlı Eserlerin Karşılaştırılması, *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. II, S: 1, 196-213.

NAS, Şevkiye Kazan (2019), Son Devir Divan Şairlerinden Bir Beyefendi: Tâhir Selâm Bey, **Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, C. II, S: 1, 157-181.

SARAÇ, Mehmet Yekta (2014), **Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat**, İstanbul: Gökkuşbu Yayınları.

TERCÜMAN, Çilem (2007), Kâzım Yetiş, Belâgattan Retoriğe, Kitabevi, İstanbul 2006, 546 s.; Aynı Yazar, Dönemler ve Problemler Aynasında Türk Edebiyatı, Kitabevi, İstanbul 2007, 543 s., **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C. XXXVI, S: 36, s. 273-280.

ÜLKEN, Fatih (2016), İsmâil-i Ankaravî'nin Miftâhü'l-Belâga ve Mısbâhü'l-Fesâha'sındaki İstilahlar, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 9, S: 43, 467-477.

YAZICI, Tahsin (1992), "Fars Belâgatı", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C. V, s. 383-384.

YETİŞ, Kâzım (1987), "Belâgat, Rhetorique ve Edebiyat Nazariyesi Sahasında Türkçe Neşredilmiş Kitapların Açıklamalı Bibliyografyası I", **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 367-406.

YETİŞ, Kâzım (1992), "Türk Belâgatı", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.V, s. 384-387.

YETİŞ, Kâzım (2006), **Belâgattan Retoriğe**, İstanbul: Kitabevi Yayınları.

YETİŞ, Kâzım (2010), "Talîm-i Edebiyat", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C.XXX, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 514-515.

<https://tez.yok.gov.tr> (e.t. 2020)